

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ, ОСВІТИ, ТЕХНОЛОГІЙ ТА СУСПІЛЬСТВА**

**CURRENT STATE AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF
SCIENCE, EDUCATION, TECHNOLOGY AND SOCIETY**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 3
Part 3**

**9 лютого 2023 р.
February 9, 2023**

**м. Кременчук, Україна
Kremenchuk, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ НАУКИ, ОСВІТИ,
ТЕХНОЛОГІЙ ТА СУСПІЛЬСТВА**

**CURRENT STATE AND PROSPECTS FOR THE
DEVELOPMENT OF SCIENCE, EDUCATION,
TECHNOLOGY AND SOCIETY**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 3
Part 3**

**9 лютого 2023 р.
February 9, 2023**

**м. Кременчук, Україна
Kremenchuk, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Сучасний стан та перспективи розвитку науки, освіти, технологій та суспільства:
збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кременчук,
9 лютого 2023 р.): у 3 ч. Кременчук: ЦФЕНД, 2023. Ч. 3. 63 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку науки, освіти, технологій та суспільства» з:

Бердичівський медичний фаховий коледж Житомирської обласної ради
Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж технологій, бізнесу та права Волинського національного університету імені Лесі Українки»
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»
Державний торговельно-економічний університет
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Донецький державний університет внутрішніх справ
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
ДУ «Центр оцінювання діяльності наукових установ та наукового забезпечення розвитку регіонів України НАН України»
Житлово-комунальний фаховий коледж ХНУМГ імені О. М. Бекетова
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Західноукраїнський національний університет
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут проблем виховання НАПН України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
КЗВО «Луцький педагогічний коледж» ВОР
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
КНП «Черкаський обласний онкологічний диспансер ЧОР»
Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради
Комунальний некомерційний заклад Харківської обласної ради «Обласна клінічна лікарня»
Криворізький державний педагогічний університет
Луцький національний технічний університет
Львівський державний університет внутрішніх справ
Льотна академія Національного авіаційного університету
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Херсонської області
Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Національна дитяча спеціалізована лікарня «ОХМАТДИТ»

Національний авіаційний університет
Національний музей-заповідник українського гончарства
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Національний університет «Львівська політехніка»
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Національний університет водного господарства та природокористування
Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика
Національний університет харчових технологій університет
Одеський національний медичний університет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
ПВНЗ «Київський університет культури»
Педагогічний фаховий коледж КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР
Полтавський державний медичний університет
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Сумський національний аграрний університет
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Уманський національний університет садівництва
Університет митної справи та фінансів
Харківський національний медичний університет
Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
Центральноукраїнський національний технічний університет
Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань науки, освіти, технологій та суспільства.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: педагогічних наук; філологічних наук; економічних наук; юридичних наук; психологічних наук; медичних наук; сільськогосподарських наук; технічних наук; історичних наук; філософських наук; географічних наук; фізико-математичних наук; культурології; політичних наук; фізичного виховання та спорту; державного управління.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 8. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ SECTION 8. AGRICULTURAL SCIENCES	8
<i>Павлишак Я. Я., Яциків У. М.</i> РОДЮЧІСТЬ ҐРУНТІВ ЛЬВІВЩИНИ І ПРОБЛЕМИ ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ	8
<i>Фурман В. М., Мороз О. С., Солодка Т. М.</i> ВПЛИВ СИДЕРАТИВ І СОЛОМИ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ КАРТОПЛІ	10
СЕКЦІЯ 9. ТЕХНІЧНІ НАУКИ SECTION 9. TECHNICAL SCIENCES	12
<i>Довбенко Т. О.</i> МОДЕЛІ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ОХОРОНИ ПРАЦІ	12
<i>Ковальчук Ю. О.</i> ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ПОВЕРХНІ ДЕТАЛЕЙ ІЗ ЗАЛІЗОВУГЛЕЦЕВИХ СПЛАВІВ ПІД ВПЛИВОМ ЛАЗЕРНОЇ ОБРОБКИ	14
<i>Ковальчук Ю. О.</i> ЛАЗЕРНО-ПЛАЗМОВА ОБРОБКА ДЕТАЛЕЙ ДВИГУНІВ ВНУТРІШНЬОГО ЗГОРЯННЯ	15
<i>Льків Є. Ю., Галярник М. В.</i> АНАЛІЗ СТАНУ ДЕФОРМАЦІЙНИХ МЕРЕЖ ГАЗОКОМПРЕСОРНИХ СТАНЦІЙ	17
<i>Новосад С. Р., Барило Г. І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РІДКОКРИСТАЛІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ В ОПТИЧНИХ СЕНСОРАХ ЛЕТКИХ ОРГАНІЧНИХ СПОЛУК	19
<i>Прокуда В. М.</i> РОЗРОБКА ІМІТАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ НАГРІВА КАБЕЛЬНОЇ ЛІНІЇ СТРУМОМ	20
<i>Stovpnyk O.</i> TECHNOLOGICAL SUPPORT OF ZERO DEFECTS WHEN DRILLING PRODUCTS FROM AROMATIC POLYAMIDES	21
<i>Щербина К. К., Немченко Т. А.</i> ХОПІНГУВАННЯ ОТВОРІВ КУЛЬКОВО-КЛИНОВИМ ХОНОМ	23

СЕКЦІЯ 10. ІСТОРИЧНІ НАУКИ SECTION 10. HISTORICAL SCIENCES	25
<i>Кулик С. Ю.</i> ПІДГОТОВКА КАДРІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ У РЕЧІ ПОСПОЛИТИЙ (20-ТІ РР. XX СТ.)	25
<i>Ликова О. Г.</i> ОЦИФРУВАННЯ КЕРАМОЛОГІЧНИХ КОЛЕКЦІЙ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ЗБЕРЕЖЕННЯ ГОНЧАРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ МИХАЙЛА КИТРИША).....	27
СЕКЦІЯ 11. ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ SECTION 11. PHILOSOPHICAL SCIENCES	29
<i>Соболевський Я. А.</i> РЕЛІГІЙНО-ПОЛІТИЧНІ ПОГЛЯДИ НАТАНІЕЛЯ ВАРДА В РАННІЙ АМЕРИКАНСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ ПУРИТАНІЗМУ	29
СЕКЦІЯ 12. ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ SECTION 12. GEOGRAPHICAL SCIENCES	31
<i>Мандрик І. П.</i> ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ БАЛТІЇ	31
<i>Мельник А. В., Мельник Н. В., Качаровський Р. Є.</i> ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ЗАЛІЗНИЧНИЙ ВОКЗАЛ ЯК ДЕТЕРМІНАНТ ТУРИСТИЧНОГО ІМІДЖУ МІСТА.....	33
<i>Мельник О. В., Качаровський Р. Є., Стельмах В. Ю., Полянський С. В.</i> ОЗЕРНІ КОМПЛЕКСИ СОШИЧНЕНСЬКОЇ ТГ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ВАЖЛИВІ РЕКРЕАЦІЙНІ ОБ'ЄКТИ.....	35
<i>Нетробчук І. М., Карпюк З. К., Чижевська Л. Т., Ковальчук С. І., Качаровський Р. Є.</i> СУЧАСНІ АСПЕКТИ РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПЗФ БАСЕЙНУ Р. МЛИНІВКА (СКОБЕЛКА).....	38
СЕКЦІЯ 13. ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ SECTION 13. PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES	41
<i>Тарасова О. Ю., Тарасенко Г. В.</i> МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛІЦЕЇСТІВ СТВОРЕННЮ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ У СЕРЕДОВИЩІ MIT APP INVENTOR.....	41

СЕКЦІЯ 14. КУЛЬТУРОЛОГІЯ SECTION 14. CULTUROLOGY	44
<i>Костюк Л. В.</i> ОБРЯД «ДАРУВАННЯ» НА СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ КІНЦЯ XIX – XX СТОЛІТТЯ	44
СЕКЦІЯ 15. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ SECTION 15. POLITICAL SCIENCE	47
<i>Клавдієнко С. І.</i> РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	47
<i>Рікulyк О. В.</i> MILITARY DIPLOMACY IN THE CONTEXT OF THE NATIONAL SECURITY OF THE STATE	48
<i>Ситник О. І.</i> МІФ В ПОЛІТИЧНІЙ ІДЕОЛОГІЇ	50
СЕКЦІЯ 16. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ SECTION 16. PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS	52
<i>Овчаренко С. В., Яковенко А. В., Александров С. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ ФУТБОЛІСТІВ НА ЕТАПІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ	52
<i>Тимофєєва І. К.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИХ ФІТНЕС ЗАСТОСУНКІВ	54
<i>Філіна В. А.</i> РУХЛИВІ ІГРИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ-ДЗЮДОЇСТІВ	56
СЕКЦІЯ 17. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ SECTION 17. GOVERNMENT MANAGEMENT	58
<i>Гончарук Н. Т.</i> РЕФОРМУВАННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	58

Іванов Є. В.

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ..... 59

Краснобока Т. В.

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ БІБЛІОТЕКИ 61

Чередниченко А. А.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ..... 62

УДК 631.47

Павлишак Я. Я.

к. с.-г. н.,

доцент кафедри біології та хімії,

Яциків У. М.

магістр

Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

РОДЮЧІСТЬ ҐРУНТІВ ЛЬВІВЩИНИ І ПРОБЛЕМИ ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ

Однією із актуальних проблем сьогодення є проблема збереження родючості земель та підвищення якості ґрунтів. Ґрунт унікальне природне творіння, що дає людині можливість жити за рахунок його продукції. Стан ґрунтового покриву сільськогосподарських ландшафтів є головним джерелом, що забезпечує сталий розвиток суспільства. У найближче століття головним джерелом повноцінної їжі для людей залишаться сільськогосподарські продукти, виробництво яких засновано на використанні величезного дарунку природи – родючості ґрунту [5, с. 54].

Родючість ґрунту залежить від кількості поживних речовин та вмісту у ньому гумусу. Останніми ж роками в результаті збільшення виносу елементів живлення урожаєм сільськогосподарських культур без повернення їх внаслідок зменшення використання мінеральних добрив, дефіцит поживних речовин зріс удвічі та сягнув понад 135 кг на гектар посівної площі [5, с. 56].

Значний антропогенний вплив на ґрунт відмічається після середини минулого століття. Основні причини зниження родючості ґрунту – ущільнення ґрунтів сільськогосподарською технікою, водна та вітрова ерозії, від’ємний баланс поживних елементів, забруднення ґрунтів важкими металами та хімічними засобами захисту рослин, що супроводжується забрудненням баластними речовинами, накопиченням отрутохімікатів у ґрунтах та підґрунтових водах.

Ерозія ґрунтів є однією з найбільш поширених та небезпечних деградацій для ґрунтового покриву України. Вона наносить величезні економічні та екологічні збитки, тому що загрожує самому існуванню ґрунту як основному засобу сільськогосподарського виробництва і незамінному компоненту біосфери. Площа сільськогосподарських угідь, які зазнали згубного впливу водної ерозії становить 13,3 млн. га, а прояви вітрової ерозії відмічене на половині площ ріллі. Щорічні втрати ґрунту від ерозії досягають 500 – 600 млн. тонн. Основною причиною посилення ерозійних процесів на сільськогосподарських землях є висока їх розораність, яка досягає в окремих ґрунтово-кліматичних зонах до 80 % і вище [1, с. 9].

За узагальненими даними, площа сільськогосподарських угідь Львівської області, які зазнали згубного впливу водної ерозії, становить 305,1 тис. га, зокрема орних земель – 239,0 тис. га, з них слабозмитих – 127,7 тис. га, середньозмитих – 77,9 тис. га, сильно змитих 23,4 тис. га. Лише за останні 25 років площа еродованих земель збільшилася в 2,3 рази [2, с. 31]. Ґрунти Передкарпаття мають сталу тенденцію до погіршення, в них бракує азоту, фосфору, калію, кальцію, гумусу.

У першу чергу, для забезпечення простого відтворення родючості ґрунту слід збільшити увагу на використання органічних речовин за рахунок впроваджень у виробництво ґрунтоохоронних сівозмін з оптимальним співвідношенням культур, а також за рахунок розширення площ під багаторічними та сидеральними травами, згортання у ґрунт післязбиральних решток. Так, багаторічні бобові трави щорічно утворюють від 500 – 700 кг/га гумусу, що еквівалентно 20 – 50 тоннам гною на гектар. Органічні речовини ґрунту як інтегрований показник його родючості беруть активну участь у живленні рослин, створенні сприятливих фізико-хімічних властивостей, міграції у ньому різних хімічних елементів, адже найважливіші ґрунтові процеси тією чи іншою мірою пов'язані з органічними речовинами [3, с. 96].

Останніми ж роками в результаті збільшення виносу елементів живлення урожаєм сільськогосподарських культур без повернення їх внаслідок зменшення використання мінеральних добрив, дефіцит поживних речовин зріс удвічі та сягнув понад 135 кг на гектар посівної площі [4, с. 106]. Забезпечення балансу гумусу і елементів живлення завжди вважалось основною умовою збереження і підвищення родючості ґрунтів. Важливим моментом збереження та відновлення родючості ґрунтів є призупинення ерозійних процесів. Сьогодні слід взяти на озброєння і застосування сидеральних добрив. У 1 тонні зеленого добрива сидеральних культур міститься 4,5 – 7,7 кг азоту, 0,5 – 1,2 кг фосфору, 1,8 – 2,0 кг калію. Найкраще на сидерати висівати редьку олійну (при ранньому збиранні основної культури), або озиме жито чи озимий ріпак. Вони є хорошими фітосанітарами, знижують засміченість полів бур'янами. Сидерація крім збагачення ґрунту органічною речовиною та поживними речовинами, впливає на низку ґрунтових процесів та властивостей: попереджує ерозію і деградацію ґрунту, поліпшує структурні показники, активізує біологічну активність в 1,5 – 2,0 рази тощо [3, с. 97].

Відомо, що важливим фактором збереження родючості ґрунтів є дотримання сівозмін. Упроваджувати в землеробство науково обґрунтованих сівозмін, що дасть змогу підвищити продуктивність земель на 40 – 50 %, забезпечивши при цьому відтворення родючості ґрунтів та збереження навколишнього середовища. Адже сівозміни є основою стабільності землеробства, оскільки вони позитивно впливають на всі важливі ґрунтові режими, сприяють активній детоксикації шкідливих речовин [2, с. 33].

Отже, важливу роль у збереженні і відтворенні родючості ґрунтів мають відігравати не лише мінеральні та органічні добрива, а й дотримання агротехнічних енергозберігаючих технологій систем землеробства.

Список літератури

1. Балаєв А. Д., Тонха О. Л. Збереження і відновлення родючості чорноземів України у сучасному землеробстві. *Агрохімічна служба України: роль і місце в розвитку агропромислового комплексу держави*: матеріали міжн. наук-прак. конф. (Київ, 2014). Київ, 2014. С. 9 – 12.

2. Волощук М. Д. Заходи щодо відтворення родючості деградованих земель, відведених на консервацію. *Землепорядний вісник*. К.: Львів, 2000. №4. С.30-34.

3. Колодій А. М., Шило М. М., Курило О.В. Сидерація – основа відтворення родючості ґрунтів у реформованих господарствах Львівщини. *Охорона родючості ґрунтів* : наук. збірник. 2010. Вип. 6. С. 95 – 100.

4. Пархуць Б.І. Відтворення і охорона агроландшафтів Львівської області. К.: Львів, 2000. С. 105 – 108.

5. Павлишак Я. Проблеми гумусу і резерви органічних добрив. *Сільський господар*. 2006. № 3-4. С. 54 – 58

УДК 635.21:631.8

Фурман В. М.

к.с.-г.н.,
доцент кафедри агрохімії,
грунтознавства та землеробства,
Національний університет водного господарства
та природокористування

Мороз О. С.

к.с.-г.н.,
доцент кафедри агрохімії,
грунтознавства та землеробства,
Національний університет водного господарства
та природокористування

Солодка Т. М.

к.с.-г.н.,
доцент кафедри агрохімії,
грунтознавства та землеробства,
Національний університет водного господарства
та природокористування

ВПЛИВ СИДЕРАТИВ І СОЛОМИ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ КАРТОПЛІ

Картопля – найпопулярніша і улюблена населенням всієї земної кулі культура. Народи багатьох країн не можуть обходитись без неї як і без хліба. Тому картоплю заслужено називають другим хлібом. Проте як не можна стисло охарактеризувати цінність цієї культури, так не можна однозначно визначити і універсальність її використання.

Зважаючи на недостатність традиційних ресурсів органічних добрив в Україні, максимальне використання органічної маси післязливних решток попередників і сидератів сьогодні стало ефективним резервом забезпечення ґрунту органічними речовинами [1, с. 257]. Широке використання сидеральних культур та соломи підвищує ефективність природокористування, сприяє підвищенню родючості ґрунту, отриманню високих урожаїв сільськогосподарських культур з належною якістю продукції.

Мета роботи – встановити вплив сидератів і соломи, як різновидів органічних добрив на урожайність і якість картоплі, що вирощується на дерново-підзолистих зв'язно-піщаних ґрунтах в умовах Західного Полісся України. Дослідження проводилось протягом 2019 – 2021 років шляхом закладки польового дослід у фермерському господарстві «Бронне» Рівненської області Рівненського району.

Польовий дослід закладений за схемою:

1. Контроль – без добрив;
2. Сидерати 20 т/га;
3. Солома 5 т/га;
4. Гній 60 т/га.

Посівна площа ділянки – 100 м², облікова – 60 м². Повторення дослідів – триразове. Картопля сорту Слов'янка вирощувалась в ланці сівозміни: пшениця озима-картопля-ячмінь ярий.

Основним критерієм, по якому оцінюється ефективність запроваджуваних агротехнічних та агро меліоративних заходів як на меліорованих так і на богарних землях є урожайність вирощуваних сільськогосподарських культур. Досліджувані нами ґрунти бідні на гумус і середньо забезпечені рухомим фосфором і калієм. Тому для них є досить актуальним внесення органічних добрив. Дані про урожайність картоплі по варіантах досліду наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Урожайність картоплі в залежності від виду добрив, т/га

№ варіантів	Зміст варіантів	2019	2020	2021	середнє	+, - до контролю
1	Без добрив – контроль	23,1	26,3	25,8	25,1	-
2	Сидерати 20 т/га	27,8	30,1	29,7	29,2	4,1
3	Солома 5 т/га	24,9	27,2	26,6	26,2	1,1
4	Гній 60 т/га	28,1	32,6	31,3	30,7	5,6
НІР 0,5, т/га		0,17	0,24	0,23	0,20	-

Аналіз урожайності картоплі показує, що в середньому за роки досліджень отримано істотні прирости на всіх варіантах досліду. Приріст урожаю від внесення гною в нормі 60 т/га становив 5,6 т/га, від приорювання сидерату 4,1 т/га. Найменший приріст урожаю картоплі отримали при внесенні соломи – 1,1 т/га. Отримані результати свідчать про високу ефективність застосування всіх видів добрив під картоплю.

Проведені дослідження в умовах Рівненської області по вивченню реакції картоплі на використання сидератів і соломи в якості добрив дозволяють зробити наступні висновки:

– внесені органічні добрива в нормі 60 т/га, сидерат 20 т/га та солома збільшують схожість насіння картоплі на 1-2 тис. шт/га;

– аналіз урожайності картоплі показує, що в середньому за роки досліджень отримано істотні прирости по всіх варіантах досліду. Найвищу урожайність картоплі отримали на варіанті з внесенням 60 т/га гною – 30,7 т/га, що на 5,6 т/га більше ніж на контролі. Крохмальність при цьому складає 24,9 %, що на 2,4 % перевищує контроль. Застосування на зелене добриво редьки олійної, що забезпечує врожайність зеленої маси в межах 20 т/га, дає можливість на 4,1 т/га збільшити урожайність картоплі (контроль 25,1 т/га), і підвищити вміст крохмалю в бульбах на 2,5 %;

– всі внесені органічні добрива позитивно впливають на структуру урожаю картоплі, збільшуючи долю великої фракції 80 г і зменшуючи долю фракції 30 г.;

– розрахунки економічної ефективності показали, що всі варіанти досліду є економічно вигідними, однак найбільш ефективним є варіант з внесенням сидерату 20 т/га окупність додаткових витрат на якому складає 2,4 грн/грн. затрат.

Список літератури

1. Сендецький В. М., Козіна П. В. Урожайність кукурудзи при застосуванні післяжнивних решток попередника та сидератів. *Тенденція та відтинки сучасної аграрної науки: теорія і практика* : матеріали III Міжнародної наукової інтернет-конференції. Київ, 2021.

Довбенко Т. О.

к.т.н., доцент кафедри охорони праці
та безпеки життєдіяльності,

Національний університет водного господарства
та природокористування

МОДЕЛІ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Відомо, що впровадження системи управління охороною праці на вітчизняних підприємствах розпочалося у 80 – х роках ХХ століття. Започатковано дану систему менеджменту професором Г. Г. Гогіташвілі у 1976 р. Основою для створення системи була база національних стандартів з охорони праці [1, 2]. Крім того, було видано в тому ж році «Методичні рекомендації з розробки та впровадження стандартів підприємств і системи управління безпекою праці».

З прийняттям у 1992 р. ЗУ «Про охорону праці» (стаття 13) було узаконено обов'язкове забезпечення функціонування системи управління охороною праці роботодавцями незалежно від форми власності та кількості працівників підприємства, організації, установи.

Ефективність функціонування системи управління охороною праці полягає у розумінні всіма учасниками виробничого процесу наявності існуючих ризиків [3, 4].

Основою для розбудови системи менеджменту охороною праці є не лише нормативна та законодавча база України, а й комплексна система міжнародних стандартів, які спрямовані на соціально-економічні, екологічні, енергоефективні та інші аспекти.

Якісне функціонування будь-якої системи відбувається на основі визначених закономірностей, принципів і правил [4, с. 6 – 31].

На даний час існує 4 моделі управління охороною праці (рис. 1).

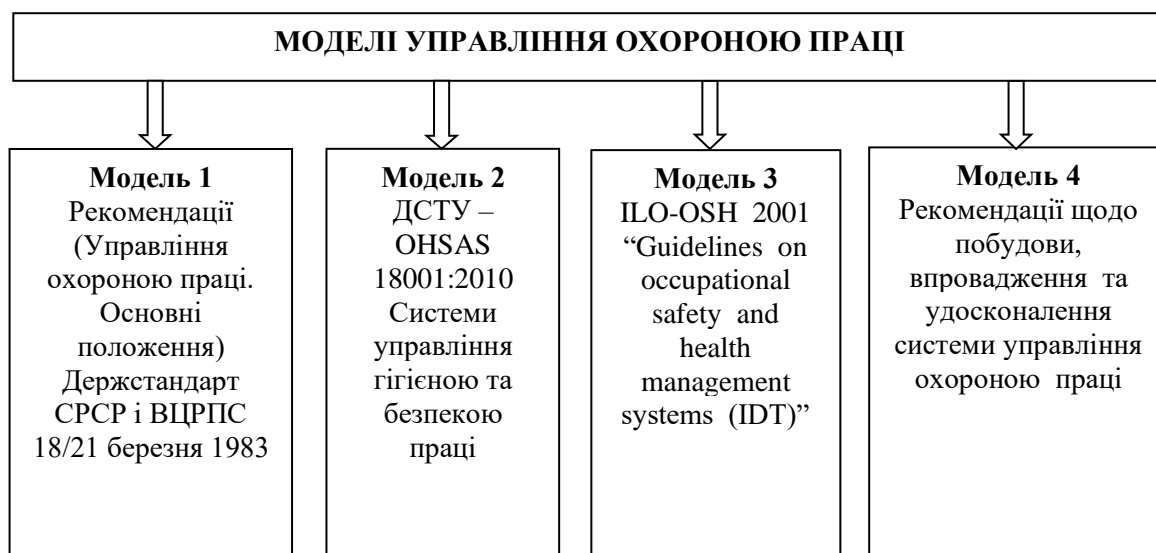

Рис. 1. Моделі системи управління охороною праці

Перша модель управління охороною праці, передбачає класичну систему триступеневого контролю охороною праці та функціональний підхід в управлінні; друга модель системи управління безпекою та гігієною праці дозволяє запроваджувати інтегровані системи, а також контролювати ризики, вдосконалювати та сертифікувати систему управління; третя модель система менеджменту охороною праці, передбачає наявність відповідної інтегрованої системи управління охороною праці, профілактику травматизму, шляхом ідентифікування, прогнозування та оцінки ризиків тощо; четверта модель національної системи управління охороною праці передбачає загальне управління, профілактику нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві, розробку комплексу заходів, що спрямовані на виконання законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці. Крім того, існують певні базові принципи при розбудові системи управління охороною праці. Стандарт ISO 9001:2015 визначає такі принципи менеджменту якості: орієнтація на споживача; лідерство; залучення персоналу; процесний підхід; покращення; рішення, засновані на фактах; управління взаємовідносинами.

Як відомо, існує три вихідні принципи при побудові системи менеджменту охорони праці: Шухарта-Демінга (ISO 9001:2000), концепція Анрі Файоль (процесний підхід), ризик-менеджмент (OHSAS 18001:2007).

Принцип Шухарта-Демінга розглядає модель перманентного покращення процесів управління виробництвом. Даний цикл визначає логічний ланцюг дій – планує (Plan), роби (Do), перевіряй (Check), впливай (Act). Циклом Plan-Do-Check-Act передбачено комплекс робіт, що розпочинається з планування процесів, тобто визначення цілей, інструментів для їх досягнення тощо; перевірки результату, тобто збір даних та контроль за результатами; виявлення відхилень та коректування, тобто застосування заходів усунення відхилень і внесення змін в планування.

Щодо процесного підходу, який було започатковано Анрі Файоль – теоретиком і практиком менеджменту, встановлено, що управління – це функціональна система. А. Файоль виділяє такі взаємопов'язані функції управління, як планування (фр. *prévoir*), організація (фр. *organiser*), керування (фр. *commander*), координація (фр. *coordonner*) та контроль (фр. *contrôler*).

Процесний підхід націлений на бізнес-процеси, які керують функціонуванням системи. «Бізнес-процес, пронизує всю структуру підприємства і є сполучною ланкою між його структурними одиницями». Переваги даного процесу полягають у виявленні «Ахіллесової п'яти» суб'єкта господарювання та внесенні коректив в систему управління процесами.

Список літератури

1. Г. Лисенко. Удосконалюємо СУОП/ «Охорона праці» № 10, 2014. – 16-18 с.
2. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами [Текст] : навч. посіб. / Г. Г. Гогіташвілі, Є. Т. Карчевські, В. М. Лапін. - К. : Знання, 2007. - 367 с. -
3. Трофімчук В. Наш вибір – інтеграція / В. Трофімчук // Охорона праці: науково-виробничий журнал. – 2015. – № 5. С. 13-17.
4. А.А. Романчук. Системний менеджмент охорони праці на підприємстві. Моделі управління: Інформаційний посібник. Частина 1. – Іллічівськ, 2010. – 250 с.

УДК 621.9.048.7:621.373.826:631.37

Ковальчук Ю. О.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри агроінженерії,
Уманський національний університет садівництва

ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ПОВЕРХНІ ДЕТАЛЕЙ ІЗ ЗАЛІЗОВУГЛЕЦЕВИХ СПЛАВІВ ПІД ВПЛИВОМ ЛАЗЕРНОЇ ОБРОБКИ

Для покращення характеристик деталей техніки із залізовуглецевих сплавів може застосовуватись також і метод поверхневої лазерної обробки. Його використання може забезпечити значне підвищення міцності, пластичності, ударної в'язкості та зносостійкості матеріалу [1].

Необхідно здійснити підбір потрібних параметрів процесу лазерної обробки для отримання високих показників оброблюваних лазером зразків. Для цього необхідно враховувати особливості впливу лазерного випромінювання на внутрішню структуру поверхневих шарів оброблюваного матеріалу.

Під час оплавлення чавунів графіт розчиняється в розплаві, і після кристалізації формується дрібнодисперсна структура білого чавуну. Ступінь розчинення графіту залежить від його виду (пластинчастий, кульовий) і від тривалості термічного циклу. Виділення газів, адсорбованих графітом, часто призводить до утворення пор. Поширеними дефектами є також тріщини [2].

За перерізом зони загартування сталі в твердому стані неоднорідні. Як і впливає із загальних положень, в глибині поряд з мартенситом є елементи вихідної структури: ферит (для доевтектоїдної сталі) і цементит (для заевтектоїдної сталі), а ближче до поверхні після охолодження гомогенізованого аустеніту формується мартенсит і залишковий аустеніт. Перекристалізація супроводжується подрібненням зерна і гомогенізацією аустеніту, особливо якщо проводити її протягом достатнього часу без сильного перегріву, тобто з витримкою при температурі вище T_a .

Розчинення надлишкового цементиту при перегріві заевтектоїдних сталей призводить до підвищення частки залишкового аустеніту і до зниження мікротвердості в порівнянні із зоною оптимального нагріву, що містить поряд з мартенситом нерозчинені карбіди [3].

Фазові перетворення в матриці чавунів при лазерному загартуванні без оплавлення пов'язані з її структурою та зі ступенем насиченості її вуглецем. Найбільше матриця насичується вуглецем поблизу скупчень графіту, особливо якщо вони мають розвинену поверхню і достатньо довгий час нагрівання. Мікротвердість в зоні загартування зважаючи на велику неоднорідність структури відрізняється великим діапазоном значень (від 3000 до 9000 МПа), причому, необхідно відмітити, в феритних чавунах мікротвердість завжди менше, ніж в перлітних [4].

В першу чергу ступінь загартування характеризується твердістю матеріалу. Кожна зона обробленої лазерним випромінюванням смуги має свою мікротвердість.

Глибина зміцненого шару також залежить від нанесених на зміцнювану поверхню поглинаючих покриттів. У випадку їх правильного підбору для конкретної сталі значно підвищується ступінь поглинання поверхнею матеріалу лазерного випромінювання, що призводить до збільшення глибини зміцненого шару.

Необхідно відмітити, що для випадку збільшення швидкості обробки при заданих параметрах лазерного зміцнення оплавлення поверхні дослідного зразка не відбувається.

Під час лазерної обробки сплавів спостерігається велика нерівномірність розподілу температури, що призводить до значної структурної неоднорідності за товщиною та шириною зони лазерного впливу. Це може викликати значну неоднорідність розподілу залишкових напружень та призвести до деформації виробів [3].

Сканування лазерного випромінювання поперек руху з частотою в декілька сотень герц дозволяє створити необхідний розподіл щільності потужності на оброблюваній поверхні, збільшити геометричні розміри зміцнених смуг, підвищити однорідність структури в них.

Разом з тим після лазерного гартування широкими смугами на велику глибину через значні внутрішні залишкові напруження недостатньо масивні і жорсткі вироби істотно деформуються та виникає потреба вживання спеціальних заходів для ліквідації залишкових напружень [3].

Аналіз внутрішньої структури поверхневих шарів залізвуглецевих сплавів внаслідок впливу на них лазерного випромінювання дозволяє здійснити підбір потрібних параметрів процесу лазерної обробки та забезпечити високі показники міцності, пластичності, ударної в'язкості та зносостійкості відповідних деталей техніки.

Список літератури

1. Підвищення зносостійкості деталей автомобільного транспорту в АПК шляхом застосування лазерного наплавлення. *Техніка, енергетика, транспорт АПК*. 2022. № 1 (116). С. 25 – 31.

2. Ковальчук Ю.О., Кравченко В.В., Оляднічук Р.В. Лазерна обробка деталей сільськогосподарської техніки з чавуну. *Вісник Українського відділення Міжнародної академії аграрної освіти*. 2017. Вип. 5. С. 92 – 99.

3. Ковальчук Ю.О., Оляднічук Р.В., Ковальчук А.О. Дослідження впливу лазерного зміцнення на поверхневі залишкові напруження сталі 45. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Технічні науки*. 2019. Т. 30 (69), № 2, ч. 1. С. 13 – 17.

4. Дослідження структури та мікротвердості обробленої лазером поверхні чавунів. *Конструювання, виробництво та експлуатація сільськогосподарських машин: Загальнодерж. міжвідомч. наук.-техн. зб.* 2018. Вип. 48. С. 54 – 61.

УДК 621.9.048.7:621.373.826:631.37

Ковальчук Ю. О.

к.т.н., доцент,

доцент кафедри агроінженерії,

Уманський національний університет садівництва

ЛАЗЕРНО-ПЛАЗМОВА ОБРОБКА ДЕТАЛЕЙ ДВИГУНІВ ВНУТРІШНЬОГО ЗГОРЯННЯ

Перед виробниками двигунів різної техніки стоїть задача забезпечення високих експлуатаційних характеристик їх деталей, що найбільше піддаються зносу та виходять з ладу.

Лазерно-плазмова обробка є одним із можливих методів зміцнення деталей двигунів внутрішнього згоряння [1]. Для ефективного застосування даного методу

модифікації поверхонь із залізовуглецевих сплавів необхідно враховувати внутрішні процеси в поверхневому шарі зміцнюваних зразків, що відбуваються внаслідок впливу лазерно-плазмового струменю, а також залежність властивостей зміцнюваного зразка від заданих параметрів лазерно-плазмової обробки.

У випадку правильного підбору параметрів процесу зміцнення під час застосування лазерно-плазмового методу досягатимуться значно вищі показники міцності та зносостійкості оброблюваних зразків, ніж можуть забезпечити інші методи [2].

Існуючий лазерно-плазмовий метод заснований на застосуванні плазми оптичного пульсуючого розряду, який запалюється повторюваними з високою частотою слідування (десятки кілогерц) лазерними імпульсами в фокусі променю CO₂-лазера в швидкісних потоках газів з домішками реагуючих компонентів на поверхні оброблюваного матеріалу. Експериментальними і теоретичними методами визначено, що плазма оптичного пульсуючого розряду для ініціації хімічних реакцій має унікальне поєднання властивостей, недоступних для існуючих способів.

Крім фізико-хімічних переваг лазерно-плазмового методу існують загальні переваги для розробки промислових нанотехнологій, а саме:

- процес може проводитися при тиску газу в зоні реакції більше атмосферного, що дозволяє в багатьох випадках виключити з технологій дорогі вакуумні системи, відмовитися від робочої камери і проводити обробку великогабаритних виробів складної конфігурації автоматизованими маніпуляторами за заданою програмою;

- ефективний обмін енергією між лазерною плазмою і металом забезпечує значне збільшення продуктивності лазерно-плазмового методу в порівнянні з традиційним лазерним гартуванням та технологіями наплавлення, легування;

- високі робочі тиски забезпечують осадження нанокompatитних покриттів зі швидкостями синтезу на значно більшими, ніж у відомих методах плазмохімічного осадження з газової фази;

- метод дозволяє використовувати широкий спектр вихідних компонентів і вибирати з них найбільш прийнятні для промислової реалізації технології;

- широкі діапазони управління характеристиками імпульсно-періодичного випромінювання, швидкістю потоку, сортом та складом буферного або робочого газу забезпечують можливості широкого пошуку і оптимізації за ефективністю варіанта технології;

- можливість проведення спрямованого синтезу наноматеріалів з використанням вихідних компонентів у вигляді стехіометричної суміші аерозолів, що значно спрощує і здешевлює завдання підбору вихідних реагентів.

Під час лазерно-плазмової модифікації поверхні металів повторювані з високою частотою слідування лазерні імпульси, сфокусовані на поверхні металу рухомого зразка, запалюють плазму оптичного пульсуючого розряду в потоці робочого легуючого газу.

Необхідно враховувати, що в залежності від частоти проходження лазерних імпульсів, розміру плями опромінення і відносної швидкості переміщення променю та деталі цикл обробки може включати десятки-сотні впливів лазерної плазми на кожну ділянку поверхні. Як правило, тривалість циклу обробки в умовах інтенсивного впливу променю і лазерної плазми обмежена розплавленням поверхневого шару, що перевищує допуски на шорсткість оброблюваної поверхні. Разом з тим, для досягнення більшої рівномірності і поліпшення технологічних характеристик виробу, наприклад, твердості і глибини зони лазерно-плазмової

модифікації, замість одного циклу обробки можливе проведення декількох повторюваних циклів з більшою швидкістю і з меншою кількістю енергії.

В результаті, оцінка триботехнічних властивостей може бути здійснена при випробуванні зразків після попереднього взаємного притирання поверхонь диска (загартована сталь 40) і колодки (зразок, вирізаний з циліндричної втулки двигуна). Питоме навантаження в умовах рідинного тертя при змащуванні маслом становить 1250 МПа [1]. Оброблені лазером зразки зношувалися в прийнятих умовах випробувань зі швидкістю, в 20 разів меншою в порівнянні зі швидкістю зношування вихідних (без лазерно-плазмової модифікації) зразків. При цьому на третину зменшився коефіцієнт тертя.

Отже, шляхом застосування лазерно-плазмового методу може бути виконана високопродуктивна модифікація поверхні залізвуглецевих сплавів, на якій буде сформована унікальна композитна структура, що може багаторазово збільшити зносостійкість відповідних деталей двигунів внутрішнього згорання, які визначають ресурс техніки.

Список літератури

1. Ковальчук Ю. О., Пушка О. С., Войтік А. В., Ковальчук А. О., Садовий К. В. Застосування лазерно-плазмового методу зміцнення деталей двигунів внутрішнього згорання із чавуну. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Технічні науки*. 2020. Т. 31 (70), № 2, ч.1. С. 7 – 12.

2. Ковальчук Ю. О., Лісовий І. О. Лазерно-плазмове зміцнення попередньо термооброблених деталей автомобільного транспорту в АПК. *Конструювання, виробництво та експлуатація сільськогосподарських машин: Загальнодерж. міжвідомч. наук.-техн. зб.* 2021. Вип. 51. С. 54 – 60.

УДК 528.4

Ільків Є. Ю.

к. т. н., доцент кафедри геодезії та землеустрою,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

Галярник М. В.

асистент кафедри геодезії та землеустрою,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

АНАЛІЗ СТАНУ ДЕФОРМАЦІЙНИХ МЕРЕЖ ГАЗОКОМПРЕСОРНИХ СТАНЦІЙ

Магістральні газопроводи України представляють собою розгалужену мережу на десятки тисяч кілометрів з десятками компресорних станцій (КС) і сотнями газоперекачувальних агрегатів (ГПА). Надійна та безпечна робота КС можлива тільки при достатній стійкості фундаментів інженерних споруд і технологічного обладнання. Для цього нормативними документами передбачений геодезичний контроль стійкості фундаментів [1].

Метою досліджень є аналіз стану знаків спеціальних висотних геодезичних мереж, які створені для спостережень за вертикальними переміщеннями будівель, споруд та інженерно-технологічного обладнання 14-и КС і 3-х

автогазонаповнювальних компресорних станцій (АГНКС) управління магістральних газопроводів (УМГ) «Прикарпаттрансгаз».

Після введення в експлуатацію будівель та споруд збільшується час між серіями спостережень. Після стабілізації осідань рекомендується проводити геодезичні роботи 1 раз у 5 років, а якщо об'єкт спостереження розміщений у сейсмоактивній зоні – 1 раз в 1 рік.

Спеціальні геодезичні мережі на КС і АГНКС закладені працівниками Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (ІФНТУНГ) протягом 30 років з 1972 р. до 2002 р. Загальна кількість геодезичних знаків, закладених на 14-и КС і 3-х АГНКС, становить 2141 марок і 56 опорних реперів.

У процесі обстеження марок осідань та опорних реперів спеціальних геодезичних мереж перевіряли стан і відповідність наявної нумерації марок на робочій схемі, а також очищення марок та реперів від сторонніх предметів або домішок.

Встановлено, що найбільша кількість втрачених марок осідань 30 із 92-х припадає на марки, які закріплені на несучих колонах. Основні причини цього, на нашу думку, це: виконання ремонтних робіт, прокладання комунікацій через марки, порушення технології зварювання при кріпленні марок до колон.

Модифікація і ремонтні роботи на ГПА також призводять до закриття доступу до заводських марок.

Марки осідань, які закріплені на фундаментах ГПА, згідно з приписами геодезичних груп, частково знищені, а також закриті трубопроводами різного призначення. Прикладом можуть служити закладені марки осідань на КС «Голятин-2». Неправильно вибране місце кріплення марок до фундаментів ГПА № 5 – 8 призвело до знищення і закриття 20 марок під час проведення планово-ремонтних робіт.

Причиною втрати 28 марок на рамах трубопроводів входу і виходу газу став неправильний вибір конструкції та місця кріплення марок. При встановленні сходів до газових кранів частина марок була закрита, а саме – 18 марок, крім того, 10 марок було збито з рам.

Серед причин втрат опорних реперів на території КС є проведення реконструкції під'їзних шляхів, будівництво нових КС на території діючих КС.

Слід відмітити, що для геодезичних знаків, закладених на промислових підприємствах, відсутній єдиний тип знаків, а також єдиний нормативний документ щодо цього.

Плинність кадрів на КС і АГНКС також впливає на втрату геодезичних знаків. Під час експлуатації і ремонтів працівники забувають про призначення марок осідань.

Для пошуку опорних реперів геодезичні групи використовували лінійні і кутові засічки, які були викреслені у польових журналах.

Втрачені марки осідань відновлювали шляхом закладки нових марок з врахуванням причин втрат згідно з приписами геодезичних груп.

Висновки. Якість геодезичного контролю стійкості фундаментів інженерних споруд і технологічного обладнання КС, у першу чергу, залежить від стану знаків висотної геодезичної мережі. Виконані дослідження показали, що досить часто вказані знаки знищують або вони стають непридатними для контрольних вимірів. Основні причини цього це: нове будівництво, реконструкція, ремонтні роботи, прокладання додаткових комунікацій, неправильні місця для закладання знаків, дії обслуговуючого персоналу. Проведені дослідження дозволять врахувати ці фактори

для закладання нових висотних знаків при експлуатації КС, а також інших промислових об'єктів.

Список літератури

1. Руководство по контролю за деформациями и осадками инженерных сооружений газокomppressorных станций. ПО «Укргазпром». Киев, 1986. 81 с.

УДК 621.382

Новосад С. Р.

студентка гр.КБ-45

Інститут комп'ютерних технологій, автоматики та метрології,
Національний університет «Львівська політехніка»

Барило Г. І.

д.т.н., професор,

професор кафедри електронної інженерії,

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РІДКОКРИСТАЛІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ В ОПТИЧНИХ СЕНСОРАХ ЛЕТКИХ ОРГАНІЧНИХ СПОЛУК

На даний час значна увага приділяється різноманітним методам експрес-діагностики організму людини, зокрема використанню маркерів для реєстрації летких органічних сполук у повітрі, що видихається людиною. Таке середовище складається з органічних і неорганічних речовин, вміст яких коливається в широких межах – від кількості частинок на мільйон (ppm) до кількості частинок на трильйон (ppt). Наявність у видиху тих чи інших сполук є сигналом про певні патології чи захворювання. Наприклад, наявність ацетону у видиху є маркером цукрового діабету, раку легень, серцевої недостатності, NH₃ – ниркової недостатності, цирозу печінки, NO – гепатиту, астми [1]. Сучасні засоби реєстрації газів базуються на хроматографічних, електрохімічних, спектроскопічних, оптичних методах аналізу. Однак всі вони є доволі громіздкими і потребують значних затрат на виробництво і обслуговування.

Перспективним напрямком побудови сенсорів летких органічних сполук є використання рідкокристалічних матеріалів, які змінюють свої оптичні властивості під час взаємодії з певним типом газового середовища [2].

Для реєстрації летких сполук використовуються оптичний сенсор з селективним чутливим елементом на основі рідких кристалів [3]. Інформаційний сигнал в такому сенсорі визначається як функція від коефіцієнта пропускання світлового потоку чутливим елементом сенсора [4]. В процесі проведених досліджень встановлено, що тривалість перехідних процесів для різних типів чутливих матеріалів є різною і може досягати суттєвих значень. На основі результатів досліджень розроблено алгоритм аналізу спектральної характеристики чутливого елемента, в якому враховується значення приросту інтенсивності за одиницю часу. Після активації сенсора відбувається постійний контроль рівня інтенсивності пропускання із заданою дискретністю. За умови, коли значення інтенсивності пропускання чутливого елемента не змінюється або змінюється на менше від встановленого, відбувається фіксація результату. Запропонований алгоритм використано для побудови оптичного

сенсора ацетону з використанням сучасних мікроелектронних засобів обробки. Розроблено діючий макет на основі програмованої системи на кристалі (PSoC).

Список літератури

1. Saasa, V.; Malwela, T.; Beukes, M.; Mokgotho, M.; Liu, C.-P.; Mwakikunga, B. Sensing Technologies for Detection of Acetone in Human Breath for Diabetes Diagnosis and Monitoring. *Diagnostics* 2018, 8, 12, pp. 1 – 17.
2. Paterson, D.A., Du, X., Bao, P., Jones, J.C., Gleeson, H.F. Chiral nematic liquid crystal droplets as a basis for sensor systems. *Molecular Systems Design & Engineering*, 01 Jan 2022, Vol. 7, Issue 6, pages 607 – 621.
3. Ailincă Daniela, Pamfil Daniela, Marin Luminita Multiple bio-responsive polymer dispersed liquid crystal composites for sensing applications. *Journal of Molecular Liquids* December 2018, Volume 272, Pages 572 – 58215
4. Barylo, G.I., Ivakh, M.S., Mykytiuk, Z.M., Kremer, I.P. Optical-electronic monitoring system of biomedical indicators *Physics and Chemistry of Solid State*, 2020, 21(4), pp. 779 – 784.

УДК 621.31

Прокуда В. М.

к. т. н., асистент кафедри електроенергетики,
Національний ТУ «Дніпровська політехніка»

РОЗРОБКА ІМІТАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ НАГРІВА КАБЕЛЬНОЇ ЛІНІЇ СТРУМОМ

На рис. 1 показана імітаційна модель розрахунку нагріву кабельної лінії.

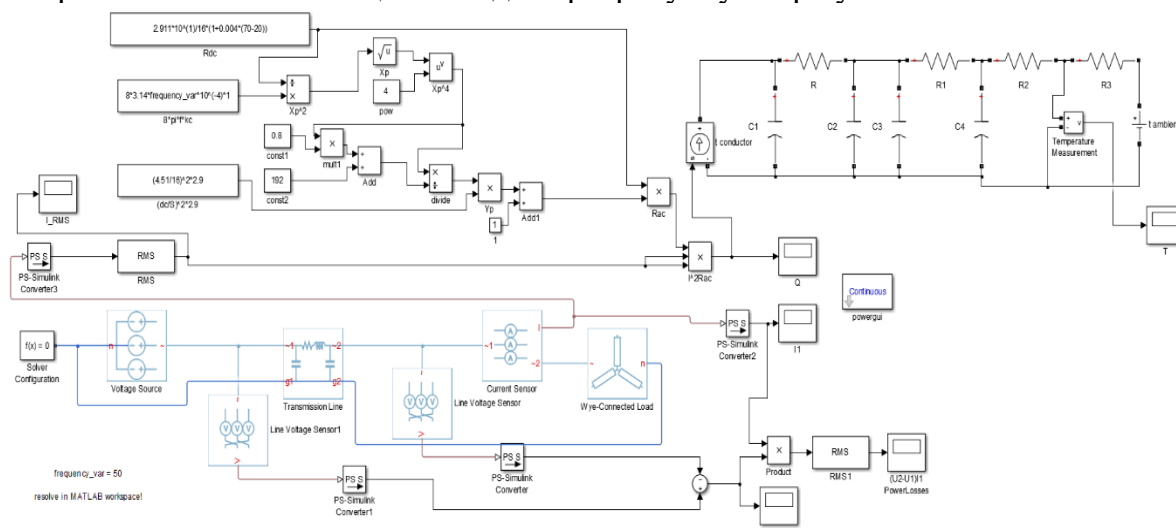

Рис. 1. Імітаційна модель розрахунку нагріву кабельної лінії

Розроблену імітаційну модель розрахунку нагріву кабельної лінії можна розбити на три складові:

- 1) визначення струму та втрат у лінії;
- 2) визначення активного опору;
- 3) визначення температури нагрівання лінії;

Найважливіший елемент в схемі визначення нагріву, є елемент визначити виділення теплоти на активному опорі лінії за законом Джоуля Ленца $Q = I^2 R t$. Час t враховуються шляхом імітаційного моделювання у часі.

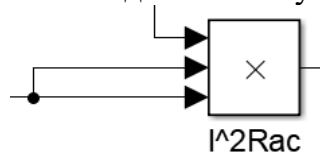

Рис. 2. Розрахунок виділення теплоти на активному опорі лінії

Виконання імітаційного моделювання на моделі дозволило зробити наступні висновки.

1. Зростання значення нагрівання кабельної лінії в залежності від частоти струму відбувається нелінійно. При значеннях 100-250 Гц перевищення досягає значення близько одного градуса, а при частоті 750 Гц і 1000 Гц температура зростає істотно до 81 і 83 градусів відповідно (зростання 6 і 8 градусів).

2. Для істотного збільшення нагріву кабелю частка гармонійних складових має бути значною.

3. Використовуючи розроблену модель, можливо визначити нагрівання кабельної лінії при будь-якій частоті основної амплітуди, проте для більш ніж 20-ої гармоніки це не актуально, оскільки на практиці амплітуди високих гармонік несуттєві.

Список літератури

1. Tze Mei Kuan, Suhaila Sulaiman, Azrul Mohd. Ariffin, Wan Mohamad Shakir Wan Shamsuddin. Verification of MATLAB/Simulink Power Cable Modelling with Experimental Analysis/ Indonesian Journal of Electrical Engineering and Computer Science Vol. 11, No. 2, August 2018, pp. 622~629 ISSN: 2502-4752, DOI: 10.11591/ijeecs.v11.i2. pp. 622-629.

2. M. Caton, O. Marjanovic and S. Rowland, «Dynamic Thermal Modelling of Low Voltage Underground Cables», University of Manchester report, 2015.

3. Aman Sharma, Determination of Hotspot Location and Power Cable Temperatures from Spare Duct Temperatures in an Underground Installation. A Thesis Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Master of Science. Arizona state university, December 2017, - 123 p.

УДК 621.1

Stovpnyk O.

Candidate of Technical Sciences, Associate Professor
Ukrainian State University of Chemical Technology
ORCID: 0000-0003-4391-6644

TECHNOLOGICAL SUPPORT OF ZERO DEFECTS WHEN DRILLING PRODUCTS FROM AROMATIC POLYAMIDES

The modern production of equipment for various industries is in the process of constant search and development, improvement and implementation of advanced technologies and materials to meet the ever-growing market requirements for quality and reliability.

Advanced (engineered) polymer composites based on aromatic polyamides are increasingly being used to meet the need for materials with special physical and mechanical properties that cannot be met by traditional metal alloys and ceramics alone.

Aromatic polyamides (AP) are synthetic polymers containing varying amounts of differently structured aromatic units in the backbone. They can be synthesized, can be molded into almost any shape, and, judging by the physical and mechanical properties of their constituents, have unique, useful, and superior properties to metal alloys. Combinations of such components have properties and structural features that are superior to those of these materials alone.

Today, the technology for the production of products from aromatic polyamide has advanced so much that they can be produced almost as finished products. However, mechanical processing is still required for reliable assembly of structural components. Polyamides cannot be welded to each other and can only be joined mechanically with fasteners or adhesives. Large diameter holes in components can be drilled with forming rods during installation, but small diameter holes such as rivets and small fasteners are drilled. However, oddly enough, such conventional operations result in various defects on the surface of the hole, including delamination, breaks, cracking, and reduction in the diameter of the hole.

One of the main problems in hole drilling is the high wear rate of the cutting tool compared to machining other structural materials. Unlike conventional metal alloys, the anisotropic and abrasive nature of these materials greatly accelerates tool wear rates. Since drilling is usually the last operation, and the surface of the part is almost ready for assembly at this stage, any damage that occurs at this stage cannot be tolerated. However, this problem exists in practice and accounts for a large proportion of defects in quality control.

The paper investigates the prediction and control of functional properties when drilling materials.

In the early stages of cutting, the tool has a compressive effect on the material being machined, causing the contact layer to collapse. As a result, the structure of the material is damaged, a network of microcracks is formed, which leads to local destruction.

In many respects, the process of chip formation when machining holes in AM parts is similar to the process of chip formation when cutting difficult-to-machine steels and alloys. In both cases, chip breaking and the formation of elementary fragments are observed, but in the case of AP processing, a much larger amount of highly abrasive dust with a crushed binder is released.

As a result of the research, it was found that:

1. The main type of chips in all samples is fine abrasive dust, consisting of crushed non-ferrous metal. This has a significant effect on the cutting element of the drill and causes the drill to become dull.

2. Most of the chip elements have torn edges, which corresponds to a broken chip. It is also extremely rare to find pieces of elemental shavings connected to each other elongated from the base material.

3. Chips from holes drilled by scoring cutters have a more pronounced elemental chip shape. Chips from standard drills, in contrast, have a higher concentration of abrasive composite powder and a more pronounced chip shape.

УДК 321.30.06

Щербина К. К.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри машинобудування, мехатроніки і робототехніки
Центральноукраїнський національний технічний університет

Немченко Т. А.

к.е.н. старший викладач
старший викладач кафедри економіки, менеджменту
та комерційної діяльності
Центральноукраїнський національний технічний університет

ХОНІНГУВАННЯ ОТВОРІВ КУЛЬКОВО-КЛИНОВИМ ХОНОМ

Зростання вимог до функціональних показників керуючої апаратури гідравлічних машин, які використовуються в сільськогосподарській техніці і відповідають за швидкодію її елементів, призвело до необхідності підвищення якості поверхонь та точності їх розмірів. Для дотримання обумовлених вимог застосовуються операції фінішної обробки, серед яких процес хонінгування отворів. Окрім показників точності розмірів та якості поверхні, висуваються вимоги по зносостійкості оброблюваного отвору та продуктивності обробки. На наведені показники впливає кінематика процесу різання. Одним з головних показників етапів кінематики процесу різання є утворення мікрорельєфу обробленої поверхні (метод утворення сітки слідів).

Аналіз досліджень кінематики процесу різання вказує на те, що хонінгування отворів традиційними методами, буде відбуватися за принципом сліду [1, 2]. Це передбачає відсутність переносу геометричного відхилення зносу контуру обумовленого бруска на геометричні виробні лінії (ГВЛ) оброблюваного отвору [1]. Має місце співпадіння напрямної оброблюваного отвору з контуром алмазного бруска традиційного хону, а взаємодія між ними має лінійний характер, що призводить до копіювання геометричних відхилень або зносу контуру обумовленого бруска [1, 2]. Для вирішення поставленої проблеми розглянемо кульково-клиновий хон [3] зі змінною геометрією бруска (рис. 1).

Рис. 1. Кульково-клиновий хон зі змінною геометрією бруска

Джерело: складено автором на основі [3]

Забезпечення необхідного мікрорельєфу або мікрогеометрії відбувається за рахунок взаємодії траєкторії одиничних зерен, які переміщуються по заданим векторам лінійних швидкостей. Для визначення густини сітки слідів, яка залишається після алмазно-абразивних брусків, розташованих під різним кутом, побудуємо розрахункову схему (рис. 2).

Отже, на підставі розрахункової схеми, густина сітки слідів при різному куті розміщення алмазно-абразивних брусків, у відповідності до розрахункової схеми, буде характеризуватися різницею густини сітки слідів брусків, розташованих під кутом 90° та кутом 45°, та буде характеризуватися наступним рівнянням:

$$\Delta l_s = l_b \left(\sin \left(90 - 0.5 \arctg \frac{v_p}{v_o} \right) \pi_1 - \sin \left(\frac{l_2 * 180}{\sin \left(90 - 0.5 \arctg \frac{v_p}{v_o} \right) * \pi_1} - \varphi \right) \right), \quad (1)$$

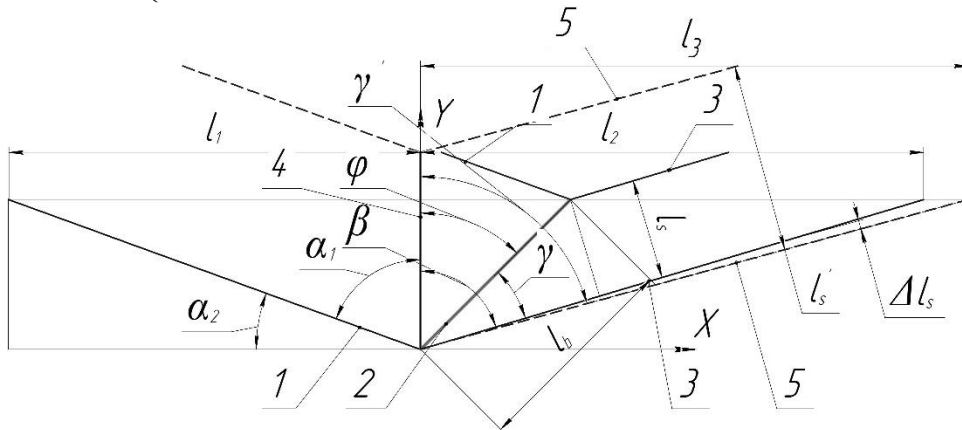

Рис. 2. Розрахункова схема утворення мікрорельєфу оброблюваної поверхні

Джерело: розроблено авторами самостійно

Отримана математична модель дозволяє визначити густина сітки слідів при розташуванні центральних брусків під кутом 90° та для крайніх під кутом 45°.

В результаті проведених досліджень визначено, що при утворенні мікрорельєфу розміщення алмазно-абразивних брусків зі змінною геометрією, а саме з різним кутом нахилу, дає змогу збільшити густина (сітки слідів) точок перетину, що забезпечує зниження шорсткості оброблюваної поверхні.

Список літератури

1. Підгаєцький М.М., Щербина К.К. Кінематика процесу різання при хонінгуванні отворів пружно-гвинтовим хоном. *Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Техніка в сільськогосподарському виробництві, галузеве машинобудування, автоматизація.* Кіровоград: КНТУ. 2015. Вип. 28. С. 80 -86.

2. Щербина К.К., Шарікова А.О. Параметричний синтез кульково-клинового хону. *Міжнародна науково-технічна конференція молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій».* Тези доповідей. – Тернопіль: ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2015.

3. Підгаєцький М.М. Кульково-клиновий хон Патент u 2015 06333, Україна, МПК В23 D 77/00, В24В 33/00 Опубл. 10.03.2016. Бюл. №5.

УДК 378.6:336.24.08](438) «192»

Кулик С. Ю.

аспірантка кафедри історії України, археології
та спеціальних галузей історичних наук,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ПІДГОТОВКА КАДРІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ У РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ (20-ТІ РР. ХХ СТ.)

Питання підготовки кадрів митної служби у Речі Посполитій у 20-х рр. ХХ ст. було надзвичайно складною і актуальною проблемою, пов'язаною як з підготовкою кадрів, так і фаховим рівнем їх кваліфікації. Особлива увага приділялася налагодженню навчального процесу, формуванню складу екзаменаційних комісій, змістовому наповненню навчальних програм. Екзаменаційна комісія зі складання іспитів на посаду службовця митниці Дирекції мит у Львові передбачала вимоги у необхідному обсязі щодо здійснення незалежної посадової діяльності у відділах відповідної категорії державних службовців. На цьому курсі викладали предмети адміністративні чиновники та митники управління, а також чиновники, делеговані податковою палатою у Львові з фіскальної політики [1, арк. 9].

До складу екзаменаційної комісії, затвердженої постановою Ради Міністрів від 16 січня 1925 р. для кандидатів на посади у державній податковій службі, запропонованих управлінням митниці увійшли – голова цього комітету, заступник президента митниці Казимир Смолка, заступник начальника відділу Тадуеш Грук. Експертами з товарознавства та митного провадження управлінням запропоновано Михайла Підгородецького-Дорошевича, Раденіуша Оркіша та Йозефа Тибірського [1, арк. 9]. Зазначені особи, які входили до складу екзаменаційної комісії державних службовців другої категорії в органах державної податкової служби, були включені в якості екзаменаційних уповноважених до екзаменаційної комісії для кандидатів на посади дев'ятого рангу в державній адміністративній службі [1, арк. 10].

Митний департамент повідомляв підвідомчі митні структури щодо надсилання програми іспитів [1, арк. 47 – 47 зв.]. У відповідності з розпорядженням Міністерства фінансів від 22 листопада 1924 р. програма практичних іспитів, передбачена регламентом Кабінету Міністрів від 26 червня 1924 р., використовувалася діючими екзаменаційними комісіями, створеними у податковій палаті. Вона не охоплювала усіх предметів, необхідних для екзаменування військових, техніків і хіміків [1, арк. 10], тому Міністерство фінансів рекомендувало екзаменаційній комісії підготувати програму іспитів, до якої увійшли б не лише предмети фахові, але й знання зі сфери конституційного права, законів і розпоряджень влади тощо [1, арк. 51].

Підготовлену програму схвалено усіма департаментами Міністерства фінансів [1, арк. 49]. У роз'ясненні до програми зазначалося, що, по-перше, посадові особи, які займали посади першої категорії, під час іспиту повинні продемонструвати знання

конституційних актів, системи та сфери діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; по-друге, посадові особи, які займали посади другої категорії, під час іспиту мали продемонструвати загальні знання засад конституційних актів, системи та сфери діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, положення про державну цивільну службу та загальні принципи канцелярської діяльності у відповідності до настанов; по-третє, професійні службовці, які займали посади третьої категорії, під час іспиту мали продемонструвати загальні знання системи органів державної влади та посад, а також положень про державну цивільну службу згідно з методичними вказівками, що містилися в програмі; знання професійних положень відділу державної податкової адміністрації, у якому вони працювали відповідно до вказівок програми [1, арк. 49 – 49 зв.].

Звільнити від практичного іспиту майбутнього державного службовця мав право президент Речі Посполитої відповідно до ухвали Ради міністрів, погодженої з прем'єр-міністром [2, арк. 36]. Намагаючись залучити колишніх військових до служби у митних структурах, президія Ради міністрів рекомендувала звільняти їх від іспиту, зараховувати вислуги років учасникам війни, рекомендованим на службу в митних органах під час виходу на пенсію. Те саме стосувалося служби в підрозділах військових формувань під час війни на територіях, окупованих ворожою армією. За військову службу під час війни у польських військових підрозділах, сформованих на територіях колишніх країн-союзників використовувалися більш сприятливі умови. Після створення Речі Посполитої професійним військовослужбовцям зараховувався час служби, проведеної під час служби у Війську Польському або у визнаних польських військових формуваннях [3, арк. 22 зв.].

Отже, підготовка кадрів митної служби у Речі Посполитій у 20-х рр. ХХ ст. була вкрай важливою з метою підготовки фахівців відповідного рівня й формування митних структур. Завдання екзаменаційних комісій полягало у забезпеченні якості освітнього процесу. Зважаючи на складність ситуації, перевага у звільненні від іспитів надавалася колишнім військовослужбовцям польської армії.

Список літератури

1. Протоколи екзаменаційної комісії про складання екзаменів на посаду службовця митниці, том I // Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАЛ України). Ф. 162 («Дирекція мит, м. Львів. 1922 – 1939 рр.»). Оп. 1. Спр. 29. Арк. 9, 10, 47 – 47 зв., 49 – 49 зв., 51.

2. Рішення Міністерства фінансів про призначення співробітників митниці. Анкети співробітників // ЦДАЛ України. Ф. 162 («Дирекція мит, м. Львів. 1922 – 1939 рр.»). Оп. 1. Спр. 37. Арк. 36.

3. Протоколи екзаменаційної комісії про складання екзаменів на посаду службовця митниці, том II і останній // ЦДАЛ України. Ф. 162 («Дирекція мит, м. Львів. 1922 – 1939 рр.»). Оп. 1. Спр. 34. Арк. 22 зв.

УДК 004.932.72:738(477.53-22)

Ликова О. Г.

завідувач Науково-дослідного сектору музеєзнавчої керамології
Науково-дослідного Інституту керамології
Національного музею-заповідника українського гончарства

ОЦИФРУВАННЯ КЕРАМОЛОГІЧНИХ КОЛЕКЦІЙ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ЗБЕРЕЖЕННЯ ГОНЧАРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ МИХАЙЛА КИТРИША)

Нині ми не можемо точно сказати про обсяги втрачених музейних колекцій на тимчасово окупованих територіях. Так само як не можемо гарантувати збереження ще вцілілих там цінностей. Як показує час кількість розбитого, знищеного, вивезеного постійно зростає. Одним із способів збереження культурного надбання є його оцифрування.

В Україні про діджиталізацію культурної спадщини почали говорити ще з кінця 1990-их років. Але насправді активно робити перші конкретні кроки почали відносно недавно. Щодня ми використовуємо різну цифрову техніку, яку можна активно залучати для популяризації нашої культури. Крім того діджиталізація охоплює ще й освітні та наукові потреби, адже відкриті у вільному доступі джерела активно вводяться у навчальний процес і науковий обіг дослідниками в усьому світі.

Питання оцифрування музейних фондів як ніколи актуальне. Переймаються ним і співробітники Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, фондові зібрання якого налічують понад 60 000 одиниць збереження [1]. Переважно – це кераміка, хоча є й вироби з дерева, металу, тканини, паперу тощо. У музеї з перших років його заснування проводилася велика науково-дослідна робота, яка сприяла як формуванню колосальної джерельної бази, так і ґрунтовному її опрацюванню. Одним із прикладів такої роботи може слугувати персональна колекція видатного опішненського гончаря Михайла Китриша, яка комплектувалася з перших років діяльності музею. У 2018 році музеєм розпочато великий науковий проект із дослідження окремих персоналій гончарів. Одним із тих, чиє життя й творчість почали детально вивчати став Михайло Китриш.

Михайло Китриш (1936 р.н.) – член Національної спілки художників України (з 1971) і Національної спілки майстрів народного мистецтва України (з 1998), заслужений майстер народної творчості України (з 1985), лауреат Премії імені Данила Щербаківського (1995) і Державної премії України імені Тараса Шевченка (1999). Також його роботу відзначено на державному рівні у вигляді чисельних дипломів, похвальних грамот, почесних звань. Він один із українських майстрів-гончарів, чия творчість є взірцем усталення новітніх традицій у народному гончарстві, шляхом переосмислення давніх традиційних форм і декоративних елементів опішненської кераміки.

Одним з нагальних завдань сучасних музейних працівників є збереження якомога більшої кількості робіт видатного гончаря, а також уточнення атрибуційних відомостей уже музеєфікованих творів.

Одночасно акцентую увагу на тому факті, що Михайло Китриш дома сформував приватну колекцію, яка на кінець 2016 року нараховувала понад 200 предметів. Це зооморфні скульптури, вази, посуд, іграшки, свічники, куришки, кашпо тощо.

Цінність приватної колекції Михайла Китриша для музеїв ще й у тому, що у ній є роботи майстра 1970-х років, яких дуже мало збереглося до нашого часу. У музейних колекціях переважають твори 1980-х – 1990-х років. І майже немає ранніх робіт гончаря. Ранні роботи Михайла Китриша можна побачити лише на поодиноких фотографіях. Наприклад, першого коня зафіксовано на фото з приватного архіву майстра, яке датовано 1962 роком. У жодному українському музеї немає таких давніх робіт гончаря. Хоча це пояснюється тим, що музеї збирають вироби лише відомих майстрів. До часу ж їхньої популярності початкові твори «не доживають».

Крім кераміки, у гончаря зберігаються його інструменти і пристрої – гончарні ножики, стеки, гончарний круг тощо, а інструменти, які використовував у роботі майстер, поки також відсутні у музейних колекціях. Прикметно, що у автора на подвір'ї досі зберігається і його горно в робочому стані.

Наприкінці акцентую увагу ще й на величезному приватному архіві родини Китришів. Із середини 1960-х років Михайло Єгорович почав брати участь у різноманітних обласних, всеукраїнських і міжнародних виставках, і майже на всіх із них його глиняні твори були відзначені різноманітними нагородами. Усі грамоти, дипломи, відзнаки, почесні нагороди тощо, яких нині нараховується близько ста одиниць, збережені й доступні для опрацювання науковцями – самі оригінали зберігаються у приватному архіві Михайла Китриша, ксерокопії – у Національному архіві українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства. Великий масив матеріалу в приватному архіві Михайла Китриша становлять фотографії, на яких зафіксовано як членів родини гончаря в різні часи, так і різноманітні свята й урочистості, що відбувалися у його житті. Також Михайло Єгорович зберігає ксерокопії статей, де згадується його ім'я та фотографії власних виробів.

Усі вищезгадані матеріали (музейні й приватні колекції кераміки, архівні матеріали, публікації різного характеру, каталоги, грамоти, дипломи, фотографії тощо) в процесі наукового дослідження були оцифровані й проаналізовані. Нині це один із найбільших цифрових фондів, присвячених персоналії видатного опішненського гончаря. У музеї-заповіднику сформовано подібні матеріали ще про кількох українських гончарів та дослідників гончарства. Триває завершальний етап роботи над науковим дослідженням і з часом цей матеріал буде доступним для широкого кола зацікавлених.

Список літератури

1. Інвентарні книги // Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному.

УДК 1(091)

Соболевський Я. А.

д-р філос. н., доцент,
доцент кафедри історії філософії
філософського факультету,
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

РЕЛІГІЙНО-ПОЛІТИЧНІ ПОГЛЯДИ НАТАНІЕЛЯ ВАРДА В РАННІЙ АМЕРИКАНСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ ПУРИТАНІЗМУ

В історії ранньої американської філософії, в добу пуританізму панували теократія та суворий ригоризм, а за таких умов будь-які прояви вільнодумства та компроміси вважались неприйнятними. Втім, у Новій Англії, як і в Європі, серед різноманітних мислителів точилися суперечки щодо таких філософських проблем як свобода віросповідання, права людини, мета земного існування, толерантність та ксенофобія, закон Слова та закон Благодаті, то багато інших. Серед перших пуритан, які прибули до берегів Нової Англії були переважно освічені люди, які мали вищу освіту, знали стародавні філософські течії та літературу. Серед видатних представників пуританської філософії в історії ранньої американської філософії можна згадати Джон Вінтроп (*John Winthrop*, 1588 – 1649 pp.), Роджер Вільямс (*Roger Williams*, 1603 – 1683 pp.), Джон Коттон (*John Cotton*, 1584/1585 – 1652 pp.) та багато інших. Вони шукали в текстах знання про «істинне християнство», відповіді на питання історії, природи людини, її призначення та ін. Одним з таких мислителів був Натаніел Вард (*Nathaniel Ward*, 1578 – 1652 pp.), він у 1634 році емігрував до Массачусетської затоки і став пастором в Агавами (Іпсвіч). Він вивчав право і закінчив коледж Еммануеля Кембриджського університету у 1603 році [1, p. 228]. Його авторству належать такі праці: «Звід свобод» («*The Massachusetts Body of Liberties*» 1641 p.), «Простий швець з Агавама в Америці» («*The Simple Cobbler of Aggawam in America*», 1647 p.). «Мабуть, жоден інший англієць, який приїхав до Америки в ті дні, не приніс із собою більше зрілості, породженої не лише часом та навчанням, а й визначними ранніми зв'язками, довгими подорожами чужими землями та різноманітним професійним досвідом будинку» [1, p. 228].

Його робота «Звід свобод» (1641 p.) вважається дослідниками першим звітом законів Массачусетської колонії. У ній він визначав свободу в термінах, які були передовими на той час, встановлюючи кодекс фундаментальних принципів, заснований на Великій хартії вольностей і Старому Завіті. Втім, Н. Вард вірив у теократію, а не в демократію.

В іншій роботі «Простий швець з Агавама в Америці» американський філософ доводить свою обізнаність середньовічною філософією, згадуючи видатного Аврелія Августина: «П'ять стародавніх отців переконали його, одним із яких був Августин, який деякий час наполягав на поблажливості; але після наради з іншими розсудливими єпископами змінив своє судження, як це видно в трьох його

посланнях до Марцелліна, Доната та Боніфаций» [2, р. 14]. Дослідники Вільям П. Трент і Бенджамін В. Веллс вважають, що ця невелика книга мала великий вплив завдяки своїй оригінальності та похмурому гумору, вони вважають цю книгу «ймовірно, найкращим літературним маніфестом» в колоніальній Америці. Незважаючи на те, що Н. Вард не був професійним філософом, він мислив над найважливішими філософськими проблемами свого часу, а результати власних рефлексій публікував у свої книгах.

Список літератури

1. Tyler, M. C. A History of American Literature During the Colonial Time. New York, NY : G. P. Putnam's Sons, 1897. 292 p.
2. Ward, N., Lawrence C. The Simple Cobbler of Aggawam In America (1647). New York, NY : Scholars' facsimiles & reprints, 1937. 80 p.

УДК 913.8(437.1/2)

Мандрик І. П.

к. г. н., доцент,
доцент кафедри економічної та соціальної географії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ БАЛТІЇ

Балтійські країни з давніх часів завжди були відомі не тільки своєю багатою культурною спадщиною, а й численними будинками відпочинку, санаторіями та пансіонатами. Тому країни давно і активно розвивали туристичну сферу.

Відомо, що з лікувальною метою наявні природно-рекреаційні ресурси використовувалися з давніх часів як місцевими жителями, так і завойовниками. Згадки про застосування хворими лікувальних грязей і мінеральних вод були зафіксовані у різних джерелах ще у XII ст. Наприклад, цілющі властивості балдонських лікувальних грязей (Латвія, м. Балдоне) вперше згадуються у Хроніці Індрікса (1186 р.). Бірштонас (курорт в Литві) в історичних джерелах згадується в 1382 р. Друскінінкай (курорт Литви) і його мінеральні джерела згадуються в історичних документах з XVII ст.

Однак, офіційне відкриття найвідоміших курортів країн Балтії припадає на XIX ст. і пов'язане з іменами правлячих династій Пруссії, Російської імперії, дворянства, купецтва, інтелігенції. За період з 1795 по 1887 р. були офіційно відкриті такі відомі курорти країн Балтії: Меллужі – 1824 р., Дубулти – 1831 р., Кемері – 1838 р. (райони сучасної Юрмалі в Латвії); Лібава (Лієпая в Латвії) – 1834 р., Сігулда (курорт Латвії) – 1887 р., Болдоне (курорт Латвії) – 1795 р.; Друскінінкай (курорт Литви) – 1837 р., Паланга (курорт Литви) – 1880 р., Бірштонас (курорт Литви) – 1846 р.; Пярну (курорт Естонії) – 1838 р., Хаапсалу (курорт Естонії) – 1805 р., Усть-Нарва (Нарва-Йієсуу в Естонії) – 1873 р., Курессаарре (курорт в Естонії) – 1824 р. Курорти були популярними серед представників дворянства, інтелігенції (їх відвідували відомі письменники, поети, композитори), буржуазії, військових [2].

Після входження Латвії, Литви та Естонії у 1940 р. до складу СРСР продовжився подальший розвиток курортів. У 1959 р. Юрмала отримала статус всесоюзного курорту і щороку приймала понад 6 млн відпочивальників з усього СРСР. Активно велось будівництво санаторіїв, будинків відпочинку – санаторій «Яункемері», пансіонат Академії наук, концертний зал «Дзінтарі», Будинок творчості письменників та ін. На курорті Лієпая був створений санаторій «Лієпая», куди відпочивати і лікуватися приїжджали з усього СРСР. У радянський час в Балдоні були побудовані корпуси Всесоюзної бальнеологічної грязелікарні, яка працювала цілорічно і приймала по 8 тис. хворих за рік [1].

За радянський період Друскінінкай перетворився на головний курорт Литви і став всесоюзною оздоровницею. У 1982 р. на території курорту працювало 9 санаторіїв (на 5 тис. місць), були побудовані мінеральні, грязьові й фізіотерапевтичні

оздоровниці. Розширилися межі литовського курорту Паланга, з'явилося багато відомчих будинків відпочинку і санаторіїв. Подальший розвиток отримали і курорти Естонії. В Пярну була відновлена і удосконалена водогрязелікарня. У радянський час тут були відкриті санаторії «Естонія», «Сипрус», «Раху», «Тервіс». В Пярну щороку відпочивали десятки тисяч осіб з усіх регіонів Радянського Союзу [2].

Після розпаду СРСР розпочався новий етап розвитку туризму в країнах Балтії. Після введення віз потік туристів значно зменшився. Зміна структури туристичного потоку після розпаду Радянського Союзу, тобто практично повне припинення візитів туристів з Росії, Білорусії й України, призвела до істотних економічних втрат. Рекреаційні об'єкти не відповідали світовим стандартам, курорти залишалися незаповнені, оскільки вони не були відомі на західному ринку туристичних послуг. У деяких випадках ступінь занепаду рекреаційної інфраструктури досягав 60 % [3].

У 1992 р. у всіх країнах Балтії були створені державні органи, які відповідали за розвиток туризму (у Литві – Державний департамент з туризму при Міністерстві господарства Литви, в Латвії – Агентство з розвитку туризму при Міністерстві економіки, в Естонії – Департамент розвитку туризму). Розвитку туризму сприяло і прийняття у всіх країнах Балтії у 1998 р. «Закону про туризм».

Після 1994 р. спостерігається певна тенденція до зростання кількості іноземних туристів у країнах Балтії. Перші гості із Заходу прибули з Фінляндії в Естонію та з Німеччини – в Литву. Це було обумовлено географічною близькістю між столицями цих країн. Спочатку активно почали використовуватися щоденні поромні тури. Туристи з Польщі почали відвідувати східну частину Литви і її столицю Вільнюс, які до Другої світової війни входили до складу Польщі й де мешкала досить численна польська діаспора.

Загалом, після здобуття незалежності відбулися докорінні зміни в системі організації та управління туризмом, чому сприяла гармонізація законодавства Балтійських країн із законодавством Європейського Союзу, прийняття «Закону про туризм» у всіх країнах регіону, а також створення рад з туризму, що призвело до збільшенню притоку іноземних туристів.

Список літератури

1. Корсак Р. В., Фуртій В. В. Історія розвитку туризму в країнах Балтії (Естонія, Латвія, Литва). URL: <https://studfile.net/preview/8144748/> (дата звернення: 12.11.2020).
2. Кузнецова Е. В., Панин Е. Л. История развития санаторно-курортного дела в прибалтийском регионе URL: https://tourlib.net/statti_tourism/kuznecova3.htm (дата звернення: 05.02.2023).
3. Сливенко Є. А. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток туристичного ринку країн Балтії. *Вісник Дніпропетровського університету. Сер.: Менеджмент інновацій*. 2014. Вип. 3. С. 93 – 99.

УДК 911.3:379.8:[930.85(477.82)]

Мельник А. В.

к.геогр.н., доцент,
доцент Інституту природничих наук і туризму,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

Мельник Н. В.

к.геогр.н., доцент,
доцент кафедри туризму,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Качаровський Р. Є.

магістр географії,
ст. лаборант кафедри економічної та соціальної географії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ЗАЛІЗНИЧНИЙ ВОКЗАЛ ЯК ДЕТЕРМІНАНТ ТУРИСТИЧНОГО ІМІДЖУ МІСТА

У процесі туристичного обслуговування одним з ключових чинників є створення належних умов для транспортної доступності та вільного пересування споживачів послуг, а також доступу до рекреаційних ресурсів та туристичних атракцій. Посилюється фокус уваги на роль транспортної інфраструктури, яка виступає каркасом розвитку туристичного простору та основним імперативом поступу туризму в локальних спільнотах. Феномен інфраструктури туризму дозволяє поєднувати її пряме практичне застосування із залученням до екскурсійної діяльності. Чимало об'єктів транспортної інфраструктури, на кшталт будівель станцій, вокзалів тощо, несуть архітектурну та естетичну цінність. Останні можуть виступати елементом перцепційного портрету туристичної дестинації, формуючи рівень впізнаваності, набір певних асоціацій про місто чи регіон у цілому.

До слова, увага до архітектури українських залізничних станцій зросла після підписання 2017 р. на саміті «Східного партнерства» (м. Брюссель) документу про поширення індикативних карт Європейської транспортної мережі TEN-T в Україну [2].

До топ-10 найкрасивіших залізничних вокзалів України належить будівля станції у м. Івано-Франківськ, що включена у перелік об'єктів історико-культурної спадщини Прикарпаття і являється однією з найстаріших станцій в Україні. Перший потяг зі Львова до Чернівців прийняв тодішній Станіславів у далекому 1866 році. Перша будівля вокзалу станції Львівсько-Чернівецько-Яської залізниці була виконана в мавританському стилі з великою кількістю таких елементів, як ліпнина, арки, колони, різьблення. Залізничний вокзал увійшов в історію електрифікації міста як перша споруда, що була освітлена електричними лампами (1897 р.) завдяки роботі відомої німецької фірми «Сіменс і Гальске». У 1903-1906 рр. під керівництвом віденського інженера Є. Балдішу проводилась його реконструкція та розширення і вже у 1909 р. відкрили нову будівлю залізничного вокзалу в стилі неоренесанс [1; 4].

Сьогодні будівля вокзалу є популярною туристичною родзинкою міста і зайняла свою нішу в плануванні міського простору обласного центру. Самі ж франківчани

відносять його до Топ-10 об'єктів історико-культурної спадщини, які must visit гості міста. У даному контексті варто відмітити результати Всеукраїнського муніципального опитування, проведеного Міжнародним республіканським інститутом спільно з Соціологічною групою «Рейтинг» у травні-червні 2021 р. Місто Івано-Франківськ займає друге місце серед обласних центрів України (після Вінниці) в плані емоційного сприйняття міста в рубриці «краса» власне самими містянами з показником 1,7 (при його коливанні в діапазоні від 2 до -2) та восьме місце в плані емоційного сприйняття міста в рубриці «унікальність» з показником 0,5 при тому ж діапазоні коливання величин [5].

Однозначно можна стверджувати, що залізничний вокзал Івано-Франківська виступає одним з детермінантів туристичного іміджу міста. Він являється відправною точкою більшості екскурсійних маршрутів. Разом з тим, його інфраструктурне облаштування, відсутність туристично-інформаційного бюро і т.д. виступають радше деструктивними маркерами, аніж домінантними ресурсами, що здатні забезпечити надання високого рівня послуг.

Географічне розташування вокзалів робить їх ключовою ланкою міста для створення «живих» транспортних хабів. Прогресивна траєкторія їх подальшого використання передбачає зважати на сучасні тренди, які диктують майбутнє сучасних вокзалів. Серед них: акцент на енергоефективність, управління людськими потоками, цифрова навігація, віртуальні агенти з продажу квитків, фокус на дизайн, «зелена» енергія [3]. Методологія рейтингу найкращих залізничних вокзалів Європи (European Railway Station Index) враховує також такі критерії, як чистота, доступність для пасажирів з обмеженими можливостями, зручність платформ, наявність різноманітних закладів ресторанного господарства тощо. Саме впровадження прогресивної траєкторії може стати тією відправною точкою, яка дозволить українським залізничним вокзалам, у першу чергу тим, що є туристично привабливими та мають значний пасажиропотік, потрапити нарешті до рейтингу найкращих залізничних вокзалів Європи за умови їхньої модернізації у форматі концесії.

Список літератури

1. Було й стало: як змінився франківський вокзал URL: <https://cutt.ly/j3fwf3K>.
2. Мельник Н. В., Качаровський Р. Є., Єрко І. В., Антипюк О. В. Залізничні вокзали: транспортні ворота міста чи туристичні атрактори? *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів: матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 11 – 12 листопад. 2022 р.) / за ред. Ю. М. Барського, С. О. Пугача. Луцьк, 2022. С. 69 – 72.*
3. Сім трендів, які диктують майбутнє залізничних вокзалів / Центр транспортних стратегій URL: <https://cutt.ly/x3iUC09>
4. Студницький І. Типові проекти середніх вокзалів України другої половини XIX – першої третини XX ст.: історія, просторово-планувальна структура та художньо-стилістичні особливості. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Вип. 35. 2010. С. 201 – 219.
5. Сьоме всеукраїнське муніципальне опитування: мешканці міст задоволені місцевим самоврядуванням. URL: <https://iri.org.ua/survey/some-vseukrayinske-munitsypalne-opytuvannya-meshkantsi-mist-zadovoleni-mistsevym>

УДК 502(477.53-751):556.51

Мельник О. В.

к. геогр. н.,
асистент кафедри фізичної географії
географічного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Качаровський Р. Є.

магістр географії,
старший лаборант кафедри економічної
та соціальної географії географічного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Стельмах В. Ю.

к. геогр. н.,
старший викладач кафедри фізичної географії
географічного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Полянський С. В.

к. геогр. н.,
доцент кафедри фізичної географії
географічного факультету
Волинського національного університету імені Лесі Українки

ОЗЕРНІ КОМПЛЕКСИ СОШИЧНЕНСЬКОЇ ТГ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ВАЖЛИВІ РЕКРЕАЦІЙНІ ОБ'ЄКТИ

Вивчено рекреаційний потенціал озерних комплексів Сошичненської ТГ Волинської області, зокрема озер Скомор'є та Стобихівське. Деталізовано їх морфометричні показники. Здійснено аналіз особливостей об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) басейнів озер. Досліджено можливості використання об'єктів ПЗФ у галузі рекреації. Запропоновано певні заходи оптимізації функціонування об'єктів ПЗФ.

Ключові слова: *природно-заповідний фонд, рекреаційний потенціал, озеро, оз. Скомор'є, оз. Стобихівське, Сошичненська ТГ, Камінь-Каширський район, Волинська область.*

Abstract. The recreational potential of the lake complexes of the Soshichnenska TC of the Volyn region, in particular the Skomir'ske and Stobychiv'ske lakes, was studied. Their morphometric indicators are detailed. An analysis of the features of the objects of the nature reserve fund (NRF) of the lake basins was carried out. The possibility of using NRF objects in the field of recreation is investigated. Certain measures to optimize the functioning of NRF facilities are proposed.

Key words: *nature reserve fund, recreational potential, lake, lake. Skomyr'e, lake Stobychiv'ske, Soshichnenska TC, Kamin-Kashirsky district, Volyn region.*

На території Волинської області функціонує 54 територіальні громади (ТГ), в межах Камінь-Каширського району – п'ять, зокрема і Сошичненська, що утворена у

2020 р., внаслідок об'єднання семи сільських рад. Її площа становить 397,0 км². Населення – 9 657 осіб. Центр громади – с. Сошичне [1 – 3].

Сошиченська ТГ має досить потужний природний рекреаційний потенціал. Кліматичні умови і ресурси сприятливі для здійснення рекреації і туризму впродовж року. Зокрема середня багаторічна температура січня – 8,1 °С, липня – +17,8 °С. Річна кількість опадів становить 550 – 560 мм [3; 8]. Лісистість території становить 24,3 %. Лісоформуючими породами є сосна звичайна *Pinus sylvestris* з домішками дуба звичайного *Quercus robur*. Наявні місця зростання цінних види лікувальних трав та дикорослих ягід – чорниця миртолистої *Vaccinium myrtillus*, журавлини болотяної *Vaccinium oxycoccos*, бруслини бородавчастої *Euonymus verrucosus* [1 – 3; 8].

Значне рекреаційне значення для громади мають водні ресурси. Основними водними артеріями є рр. Турія, Стохід та Стобихівка, а також озера: Качин (площа – 35,5 га; площа водозбору – 11,3 км²; об'єм озера – 800 тис. м³; максимальна глибина – 4 м; середня глибина – 1,71 м), Наболюцьке (13,0 га; 194,4 тис. м³; 2,5 м; 1,36 м), Скомор'є (18,0 га; 15,8 км²; 360 тис. м³; 5 м; 1,58 м), Стобихівське (48,0 га; 12,3 км²; 960 тис. м³; 4,5 м; 1,66 м), загальною площею понад 90,09 га, об'ємом водної маси 2,57 млн м³. В громаді є два ставки у сс. Залісся та Черче, об'єм ставків 30,9 тис. м³, площа дзеркал 60,0 га [2–3; 7–8].

На території громади в межах озерних комплексів басейну р. Стохід розміщені два об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення – гідрологічні заказники «Озеро Стобихівське» та «Озеро Скомирське», що утворені за розпорядженням представника Президента України у Волинській області від 26.05.1992 р., № 132. Гідрологічний заказник «Озеро Стобихівське» (площа 91,0 га) у с. Стобихівка (рис.1а), утворений з метою охорони однойменного озера льодовикового походження. Озеро замулене, відбуваються інтенсивні процеси евтрофікації. Середня товщина сапропелевих відкладів – 2,0 м. У прибережній смузі озера в заростях осоки *Carex*, очерету звичайного *Phragmites australis* та рогозу вузьколистого *Typha angustifolia* мешкають водоплавні й навколводні птахи, серед яких трапляються вид, занесений у ЧКУ, ЄЧС, ЧС МСОП, додатки Вашингтонської, Боннської, Бернської конвенцій – журавель сірий *Grus grus*. «Озеро Скомирське» – гідрологічний заказник (27,2 га), у с. Радошинка, де охороняється, оточене вільховим лісом, озеро карстового походження Скомор'є (рис.1б), із низькими, зарослими чагарниками берегами, та його водоохоронна зона (3,8 га) – навколишні заболочені угіддя. Відбувається поступова евтрофікація водойми, потужність сапропелевих мулів становить 3,0 м [4 – 6].

а)

б)

Рис.1 Гідрологічні заказники:
а) «Озеро Стобихівське»; б) «Озеро Скомирське» [6]

Обидва озера придатні для рекреаційного використання, зокрема, короткотривалого відпочинку (купання, занять водним туризмом, плавання на човнах, рибальства) та екологічного пізнання природи [1; 3; 9].

Оптимізація рекреаційного використання гідрологічних заказників місцевого значення потребує реалізації наступних заходів: 1) визначення рекреаційної ємності із врахуванням актуальної рекреаційної дигресії; 2) управління заказниками з дотриманням фактичних гранично допустимих науково обґрунтованих нормативів рекреаційного навантаження; 3) розширення меж гідрологічних заказників; 4) створення нових об'єктів ПЗФ у межах Сошичненської ТГ для диверсифікації потенційних потоків рекреантів; 5) внесення озер Скомор'є та Стобихівське разом із відповідними гідрологічними заказниками до туристсько-рекреаційних маршрутів Сошичненської ТГ та Камінь-Каширського району.

Список літератури

1. Єрко І. В., Мельник Н. В., Качаровський Р. Є., Антипюк О. В. Новітні можливості туристичної атрактивності Камінь-Каширського району Волинської області. *Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі : монографія* / за ред. Л. Ю. Матвійчук, Ю. М. Барського, М. І. Лепкого. Луцьк, 2021. С. 314–334.

2. Єрко І. В., Мельник Н. В., Качаровський Р. Є., Мельник О. В. Сошичненська ОТГ Волинської області: природний рекреаційні потенціал в умовах децентралізаційних процесів. *Шацьке поозер'я в контексті змін клімату: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 70-річчю від дня нар. проф. Петліна В. М., с. Світязь, 1–3 жовтн. 2021 р.* / за заг. ред. В. О. Фесюка. ВНУ ім. Лесі Українки. Луцьк, 2021. С. 11–14.

3. Камінь-Каширська районна державна адміністрація. URL: <http://kamadm.gov.ua/> (дата звернення 26.01.2023).

4. Карпюк З. К., Фесюк В. О. Природоохоронні мережі Волинської області: монографія. Луцьк : Видавництво «Терен», 2021. 212 с.

5. Карпюк З. К., Фесюк В. О., Антипюк О. В. Природно-заповідний фонд Волинської області : альбом-каталог. Київ, 2018. 136 с.

6. Природно-заповідний фонд Волинської області. URL: <http://eco.voladm.gov.ua/category/all/locality=9> (дата звернення 24.01.2023).

7. Регіональний офіс водних ресурсів у Волинській області. URL: <https://vodres.gov.ua/> (дата звернення 26.01.2023).

8. Сошичненська територіальна громада. URL: <https://soshychne-rada.org.ua/>.

9. Управління екології та природних ресурсів Волинської ОДА. URL: <https://voladm.gov.ua/category/upravlinnya-ekologiyi-ta-prirodnih-resursiv/1/>.

УДК 502(477.53-751):556.51

Нетробчук І. М.

к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії
географічного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Карпюк З. К.

к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії
географічного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Чижевська Л. Т.

к. геогр. н.,
доцент кафедри фізичної географії
географічного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Ковальчук С. І.

магістр географії,
старший лаборант кафедри фізичної географії
географічного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Качаровський Р. Є.

магістр географії,
старший лаборант кафедри економічної та
соціальної географії географічного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПЗФ БАСЕЙНУ Р. МЛИНІВКА (СКОБЕЛКА)

Вивчено рекреаційний потенціал р. Млинівка (Скобелка). Деталізовано її морфометричні показники. Проаналізовано особливості об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) басейну річки. Досліджено можливості використання об'єктів ПЗФ для рекреації. Запропоновано певні заходи оптимізації функціонування об'єктів ПЗФ.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, рекреаційний потенціал, р. Млинівка (Скобелка), р. Липа, Горохівська ТГ, Луцький район, Волинська область.

The recreational potential of the Mlynivka River (River Skobelka) was studied. Its morphometric indicators are detailed. The peculiarities of the objects of the nature reserve fund (NRF) of the river basin have been analyzed. The possibility of using NRF objects for recreation is investigated. Certain measures to optimize the functioning of NRF facilities are proposed.

Key words: nature reserve fund, recreational potential, Mlynivka (Skobelka) river,

Luра river, Horokhivska TC, Lutsky district, Volyn region.

Розгалужена мережа малих річок є азоньальним чинником, що трансформує ландшафтну оболонку на мезорівні, утворюючи специфічні ландшафтні фаціальні структури зі значною видимою різноманітністю. Такі ландшафти характеризуються естетичною й, відповідно, рекреаційною привабливістю, що спричиняє, залежно від рівня освоєння території, антропогенне навантаження – актуальне чи потенційне, якого, в першу чергу, зазнають наявні об'єкти ПЗФ [1; 6 – 7].

Річка Млинівка (Скобелка) – ліва притока р. Липа (ліва притока р. Стир) в межах Горохівської територіальної громади Луцького району Волинської області. Бере свій початок неподалік від с. Мирків та тече переважно на південний схід через орнітологічний заказник місцевого значення «Холонів» і між сс. Галичани та Красів впадає в р. Липу. Довжина річки становить – 21,19 км, площа водозбору – 197,04 км², та похил – 1,67 м/км. Річка протікає повз такі населені пункти: м. Горохів та сс. Пірванче, Мирків, Скобелка, Холонівка, Красів, Галичани [1; 6; 8 – 9].

У межах басейну Млинівка (Скобелка) є три об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення – орнітологічний заказник «Холонів», заповідне урочище «Холонів» та парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Горохівський» загальною площею 283,2 га [2 – 3 – 5; 7].

Орнітологічний заказник «Холонів» (площа 257,2 га) поблизу с. Холонів, створений за розпорядженням голови Волинської ОДА від 12.12.1995 р., № 213 для охорони комплексу із шести ставків у заплаві р. Липа, що є місцем масового розмноження водоплавних і навколводних птахів: лебедів-шипунів *Cygnus olor* (80 пар), лисок *Fulica atra*, мартинів звичайних *Larus ridibundus* та інших видів. Трапляються досить рідкісні види, занесені в ЧКУ та міжнародні природоохоронні переліки: чапля сіра *Ardea cinerea*, чернь білоока *Aythya nyroca*, галагаз рудий *Tadorna ferruginea* [4 – 5; 7].

У заповідному урочищі «Холонів» (14,0 га), розташованому в межах земель Горохівського лісництва ДП «Горохівське ЛМГ» та утвореному за рішенням Волинської обласної ради народних депутатів від 26.11.1984 р., № 354, охороняється насіннева ділянка дуба червоного *Quercus rubra* [4 – 5; 7].

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Горохівський» (12,0 га), що розміщується у центрі м. Горохова (Горохівська ТГ), утворений згідно з рішенням виконкому обласної ради депутатів трудящих від 11.07.1972 р., № 255. Закладений у ХІХ ст., парк розташований на високому пагорбі завдовжки близько 900 м, відносна висота східного (пологішого) схилу – 10 м, західного (крутішого) – 15 – 18 м. Під час світових воєн значна частина парку була вирубана. Охороняється понад 80 порід дерев і чагарників. Найпоширеніші види: липа серцелиста *Tilia cordata*, гіркокаштан звичайний *Aesculus hippocastanum*, акація біла *Robinia pseudoacacia*, тополя чорна *Populus nigra*, граб звичайний *Carpinus betulus*, верба біла *Salix caprea*, береза повисла *Betula pendula*, горобина звичайна *Sorbus aucuparia*, калина звичайна *Viburnum opulus*. Ростуть екзотичні види: клен татарський *Acer tataricum*, тутове дерево *Morus nigra*, яблуня Недзвєцького *Malus niedzwetzkyana*. У північній частині парку збереглися найстаріші його дерева: дуби звичайні *Quercus robur*, біла тополя *Populus alba*, *Robinia pseudoacacia*, *Tilia cordata*. У центрі парку росте 200-річний бук *Fagus sylvatica* [4 – 5; 7].

Об'єкти ПЗФ функціонують згідно норм ЗУ «Про природно-заповідний фонд України». Переважаючим за площею ПЗФ об'єктом є «орнітологічний заказник «Холонів». Щільність об'єктів ПЗФ – 0,015 об'єкта/100 км², частка заповідних територій – 0,0143 %.

Оптимізація рекреаційного використання об'єктів ПЗФ потребує реалізації наступних заходів: 1) обчислення рекреаційної ємності із врахуванням актуальної рекреаційної дигресії; 2) забезпечення управління об'єктами ПЗФ з дотриманням гранично допустимих нормативів рекреаційного навантаження; 3) розширення меж існуючих об'єктів ПЗФ; 4) підвищення статусу об'єктів ПЗФ до загальнодержавного для обмеження господарського використання та виділення зон посиленої охорони природи; 5) створення нових об'єктів ПЗФ для диверсифікації потенційних потоків рекреантів; 6) включення об'єктів ПЗФ до туристсько-рекреаційних маршрутів Луцького району.

Список літератури:

1. Горохівська територіальна громада. URL: <https://gorokhivrada.gov.ua/> (дата звернення 20.01.2023).
2. Екологічний паспорт Горохівського району. URL: <https://voladm.gov.ua/article/ekologichniy-pasport-gorohivskogo-rayonu/> (дата звернення 20.01.2023).
3. Єрко І. В., Качаровський Р. Є., Чир Н. В. Особливості туристичної привабливості Горохівського району Волинської області. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Географічні науки»*. 2019. № 1 (385). С. 131–136.
4. Карпюк З. К., Фесюк В. О. Природоохоронні мережі Волинської області: монографія. Луцьк : видавництво «Терен», 2021. 212 с.
5. Карпюк З. К., Фесюк В. О., Антипюк О. В. Природно-заповідний фонд Волинської області : альбом-каталог Київ, 2018. 136 с.
6. Луцька РДА. URL: <http://lutskadm.gov.ua>. (дата звернення 20.01.2023).
7. Природно-заповідний фонд Волинської області. URL: <http://eco.voladm.gov.ua/category/all/locality=9> (дата звернення 22.01.2023).
8. Регіональний офіс водних ресурсів у Волинській області. URL: <https://vodres.gov.ua/> (дата звернення 26.12.2022).
9. Чижевська Л. Т., Лавренчук О. М., Качаровський Р. Є., Карпюк З. К., Антипюк О. В. Оцінка сучасного стану водних ресурсів Волині. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів*: (11 – 12 квітн. 2019 р.), Луцьк, 2019. С. 98 – 101.

Тарасова О. Ю.

к. ф.-м.н., доцент,
доцент кафедри інформатики та прикладної математики,
Криворізький державний педагогічний університет

Тарасенко Г. В.

магістрантка
спеціальності 014.09 середня освіта (інформатика)
Криворізький державний педагогічний університет

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛЦЕЇСТІВ СТВОРЕННЮ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ У СЕРЕДОВИЩІ MIT APP INVENTOR

Мобільна розробка – область програмування, що набирає стрімку популярність, адже кількість мобільних пристроїв значно перевищує кількість персональних комп'ютерів, і ця тенденція тільки зростає. Мобільні пристрої все швидше стають необхідними засобами навчання. Вони здатні підвищити інтерес учнів до вивчення різних предметів. Сьогодні, роль учасників навчального процесу зовсім інша – учнів заохочують бути активними у власному навчанні, бути самостійними та активними споживачами знань.

Навчальна програма «Основи програмування: мобільні застосунки (додатки) ОС Android» [1, с. 23] передбачає навчання основам програмування в ОС Android. Навчальна програма передбачає 2 роки навчання: основний рівень (2 роки навчання): 1-й рік – 144 години (4 год./тиждень), 2-й рік – 216 годин (6 год./тиждень). Програма є орієнтовною. За необхідності керівник гуртка може вносити зміни, які не повинні впливати на загальний зміст навчальної програми та кількість навчальних годин. Незмінними мають залишатися мета, завдання та прогнозований результат освітньої діяльності.

Розглянемо третій розділ навчальної програми «Створення мобільних застосунків (додатків) в середовищі Mit App Inventor» (1-й рік навчання) [1, с. 25]. Шоста тема даного розділу 3.6: «Проектна діяльність» передбачає обсяг навчального навантаження – 14 годин. Теоретична частина (2 години): Постановка проблеми. Визначення завдання для виконання проекту. Робота з інформаційними джерелами. Створення банку ідей. Етапи розробки програмного проекту. Способи виявлення помилок програмного коду. Практична частина (12 годин): Розробка і створення власних застосунків (додатків). Підготовка презентацій власних проектів. Участь у конкурсі «Юний розробник мобільних застосунків (додатків)».

Згідно опису навчального компонента описаної навчальної програми розроблений авторський методичний комплекс з 5 практичних робіт з детальними покроковими інструкціями, опублікований на онлайн-платформі Human (рис. 1).

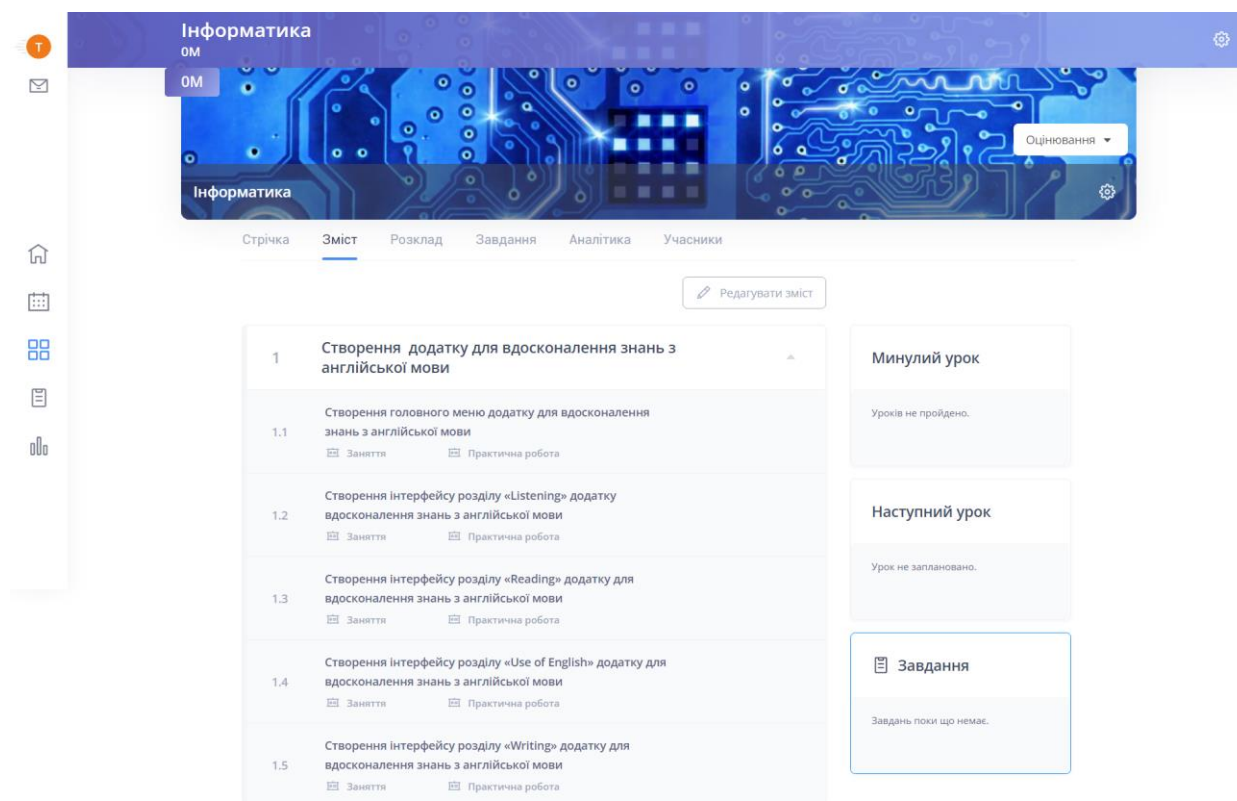
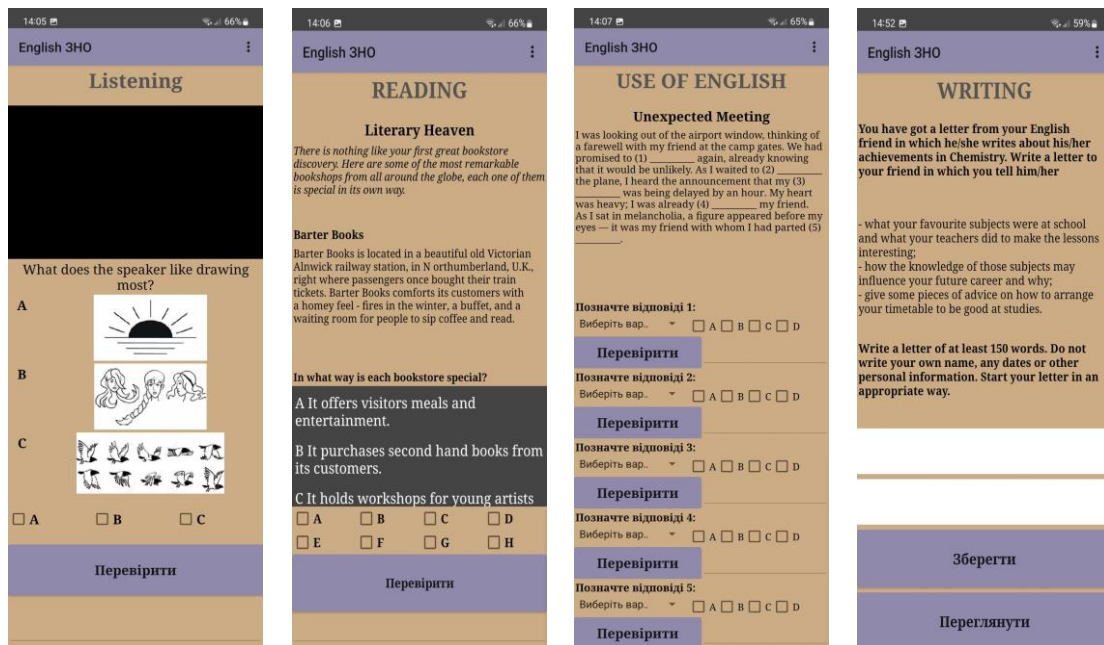

Рис. 1. Вигляд інтерфейсу підрозділу «Зміст» для створеного курсу на Human

За допомогою методичної підтримки ліцеїсти самостійно зможуть створити додаток для вдосконалення знань з англійської мови (можна адаптувати для будь-якого шкільного предмету).

Готовий додаток у Mit App Inventor складається з 5 фреймворків. Перший фреймворк – це головний екран, на якому розміщено навігацію для основних розділів: Аудіювання, Читання, Використання мови та Письмо. Другий екран – це частина Listening, він містить завдання на аудіювання, тобто аудіозапис, запитання, варіанти відповідей в формі картинок, позначки для відповіді, кнопку для перевірки та поле, де висвічується текстове повідомлення з результатом відповіді (рис. 2.a). Третій екран – це частина Reading, що складається з назви тексту, самого тексту, запитання, варіанти відповідей з прокруткою, позначок для відповіді, кнопку для перевірки та поле, де висвічується текстове повідомлення з результатом відповіді (рис. 2.b). Четвертий екран – це частина Use of English, що містить у собі заголовок тексту, текст з пропусками, варіанти відповідей з вибором, позначки для відповіді, кнопку для перевірки та поле, де висвічується текстове повідомлення з результатом відповіді (рис. 2.c). Останній екран – це Writing, частина має завдання, рекомендації-запитання (або інструкцію-план) для розуміння, що необхідно писати у листі. Два текстові поля, одне для введення тексту, інше – для перегляду написаного листа. Також є дві кнопки для збереження та перегляду тексту (рис. 2.d).

a)

b)

c)

d)

Рис. 2. Вигляд 2–5 фреймворків: а) розділ «Listening»; б) розділ «Reading»; в) розділ «Use of English»; г) розділ «Writing»

Список літератури

1. Навчальні програми з позашкільної освіти. Науково-технічний напрям / за ред. Шкури Г. А., Биковського Т. В., – К. : УДЦПО, 2019. – В. 5. – 219 с.

УДК 39 (092) (477)

Костюк Л. В.

к. і. н., доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства,
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ОБРЯД «ДАРУВАННЯ» НА СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ КІНЦЯ ХІХ – ХХ СТОЛІТТЯ

У системі сімейної обрядовості весілля є найбільш складною і давньою обрядодією, що знаменує утворення сім'ї. У різних регіонах України окремі його компоненти відрізняються, але загальна структура залишається незмінною. Кожен етап весільного дійства має своє смислове навантаження, певну символіку, яка передається з покоління в покоління і сягає своїм корінням глибокої давнини. Так, традиційним днем для весілля на Східній Галичині була неділя. Загалом весільний обряд супроводжувався особливими ритуальними діями. Зауважимо, що великої уваги у весільних дійствах надавали обряду «дарування», котрий санкціонував остаточне скріплення шлюбу та з'єднання родів [1, с. 121].

Зазначимо, що спершу нареченому доводилося викуповувати місце біля своєї нареченої, яке займав її неодружений брат. Роль брата міг виконувати будь-який хлопець-підліток з рідні чи сусідів. Заплативши викуп братові, наречений займав звільнене місце поряд зі своєю нареченою. Тепер і гості могли сідати за столи. Під час весільного бенкету молодих заводили «на посад», де для них стелили кожух вовною догори (це символізує багате життя), а під кожухом у галичан було прийнято насипати житні зерна та гроші. Зауважимо, що близько півночі на Східній Галичині відбувався обряд «дарування». Тому до того часу було прийнято не покидати забаву (бо ж ще не обдарували молодих).

Так, у с. Шпиколоси (Золочівський р-н Львівської обл.) прибирали все зі столу, за яким сиділи молодята. Дружба переводить подружжя через стіл, перед ними ставили тарілку, застеляли її хустинкою або вишитою серветкою, а обабіч ставали дружби та староста [5]. Неподалік влаштовуються жінки, які співають відповідні пісні (вівати):

*А наш дружба пелехатий
Бігає кругом хати.
Де ж йому краще стати,
Щоби коровай роздати.
Або: Ой наш дружба молодийкий іде дарувати,
Бо він хоче молоду ще поцілувати.
А він бідний зажурився та й не сподівався,
Молода поцілувала, він лиш облизався.
Або: Вітаю вас, молодята, даю гроші в руки,
Та най вам ся діти ведут, як у бульбі жуки.*

*Вітаю вас, молодята, з грішми на тарели,
Щоби усі штири сини були інженери [5].*

Якщо виконавці віватів не знають всіх гостей, біля них має бути хтось із родини, хто пояснює, ким є молодяткам кожен з дарувальників

Саме тому, до столу по черзі підходили родичі (найперше батьки, рідні брати і сестри молодих), дарували їм гроші або подарунки (як правило, дарували щось таке, що буде корисним на новому господарстві: постільну білизну, посуд, побутову техніку в наш час), а хресні батьки навпаки – дарували золоті прикраси. При цьому, кожному гостеві співають відповідну пісню або ж хоча би один куплет: *«Бабусю, дідусю, я ваша онучка. Мені ся належить золота обручка. Золота обручка, пухова перина і найкраща в світі колиска для сина»...* Староста наливає дарувальникам чарку за здоров'я молодих, а дружба відрізає частину короваю. Особливо цінними є частини, прикрашені шишечками. Іноді старостина роздає окремо випечені гуски чи шишки. По закінченні роздачі короваю староста бере з стола підошву, підносить її високо руками вгору, перетанцює серед хати і відносить цю підошву та збанок пива музикантам.

У с. Літовищі (Золочівський р-н Львівської обл.) навпаки перед початком дарування сватки несуть коровай, у який ввіткнута прикрашена різка, пританцювуючи і співаючи пісню:

Дай нам, Боже, в добрий час.

Як у людей, так і в нас.

У щасливу годину

Розвеселим родину,

Ой ну-ну, ой ну-ну,

Розвеселим родину.

А ви, сестри із братами,

Уставайте разом з нами.

Ой ну-ну....

А ти дружба, гострий ніж,

Короваю нам наріж.

Хоч наріж, хоч щипай,

А коровай нам роздай [4].

З великим гуркотом ставили коровай на стіл, витягували різку (вертикальну прикрасу з тіста та квітів, якою декорували коровай), закидали її на дах хати, щоб визначити хто в молодій сім'ї першим народиться – син чи донька. У минулому в галичан більшість звичаїв під час весільної обрядовості були орієнтовані на те, щоб у молодій сім'ї народився хлопчик, котрий виступав символом продовження роду. Хоча кожна новонароджена дитина вважалася Божим даром, бо без дітей сім'я була не повноцінною, а бездітність – нещастям: *«Хата з дітьми – базар, а без них цвинтар»*. Згодом дружба або староста тричі хрестили коровай і просили в Бога, щоб поблагословив його, також питав гостей, чи можна починати. Відтак він викликав по черзі всіх гостей, що підходили вітати молодят [2, с. 98].

У той же час, в с. Голубиця (Золочівський р-н Львівської обл.) дружки зі сватками різали усі короваї, які були на весіллі, роздавали гостям, а потім брали вистелену хустинкою тарілку і йшли поміж гостей збирати гроші для молодих. Після завершення обряду «дарування», дружба зв'язував кінці хустинки з грішми та ховав

її під стіл, а молода пара повинна була її забрати. Вважалося, що той, хто першим впіймав даровані гроші, буде керувати фінансами у сім'ї. Ще натрапляємо на звичай, коли молодий клав подаровані гроші на лавку чи стілець, де сиділа дружина, а вона тим часом повинна швиденько на них сісти, щоби заховати своє майно від чужих очей [3]. По закінченні обряду “дарування” господині запрошували гостей на пізню вечерю на котру залишалася лише молодь.

Отже, такий спосіб обдаровування молодих є гарним звичаєм, бо дає можливість родинам краще познайомитись (виголошують, ким приходить дарувальник). Обряд супроводжується побажаннями, піснями, розподілом короваю, який є символічною подякою гостям за подарунки і щирі слова. На жаль, дедалі частіше цей урочистий момент замінюється офіційним врученням конвертів з грошми, супроводжуваним стандартними словами привітання.

Список літератури

1. Борисенко В. Сімейна обрядовість українців ХХ – початку ХХІ століття. Київ: В-во ІМФЕ, 2016. 256 с.
2. Литвин-Бартош П. Весільні обряди і звичаї. *Матеріали до українсько-руської етнології*. Львів, 1909. Т. 3. 178 с.
3. Прихарчук Марія Іванівна, 1984 р.н., жителька с. Голубиця, Золочівського району, Львівської області, вихователь дитячого садка № 57, м. Львів.
4. Боргуш Мирослава Петрівна, 1973 р.н., виходець з с. Вороняки, Золочівського району, Львівської області, вчитель Глинянської ЗОШ І-ІІІ ст.
5. Вербінська Марія Яківна, 1960 р.н., виходець з с. Шпиколоси, Золочівського району, Львівської області, вчитель Глинянської ЗСШ І-ІІІ ст.

УДК 327.82(477:470)

Клавдієнко С. І.

ст. викладач кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій
Національний авіаційний університет

РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

З початком повномасштабного вторгнення Росії інформаційна війна стала безпековим викликом для багатьох країн. Важливі елементи в стратегії РФ у провадженні інформаційної війни: 1) підхід Росії до інформаційної боротьби є цілісним, тобто він поєднує цифрово-технологічні та когнітивно-психологічні атаки; 2) він уніфікований, оскільки синхронізує інформаційну боротьбу з військовими, політичними та іншими діями і вона є уніфікованою з точки зору кооперації та координації спектра державних та недержавних суб'єктів – військових, воєнізованих та невійськових; 3) інформаційна кампанія – це безперервне стратегічне зусилля, вона ведеться в «мирний час» та у воєнний час одночасно у внутрішніх та міжнародних ЗМІ та соціальних медіа [1]. Країна-агресор намагається посіяти сумніви у наших партнерів щодо довгоспроможності України, підірвати довіру до вищого керівництва держави. Продумана стратегія публічної дипломатії є одним із інструментів протистояння у війні з РФ.

Україна досить мало приділяла уваги на формування свого іміджу в інформаційному полі країн Європи. В той час як Росія через поширення дезінформації активно працювала над формуванням негативних аспектів сприйняття української держави в світі. А з початком повномасштабної російської агресії відбувається тотальна інформаційна атака не лише на території України, а й на країни ЄС. Загроза російської дезінформації стає все більш актуальною для всіх європейських країн.

Постійна інформаційна атака підтверджується появою у міжнародних ЗМІ публікацій і коментарів щодо[2]:

- шкідливості санкцій для країн, які їх запровадили;
- покладання вини за розв'язування агресії проти України на США, яким, начебто, вигідна війна, що призводить до послаблення Росії, а значить Китаю;
- звинувачення США у здійсненні тиску на Європу (яка не хоче воювати, але піддається впливу США) і роздмухуванні війни шляхом постачання зброї Києву;
- локального характеру українсько-російського «конфлікту», який не матиме серйозного впливу на глобальні процеси, зокрема, лише маргінально впливатиме на ситуацію в Азії.

Використання не військово-політичних методів для комунікації зі світом формує сприятливий імідж держави. Від того, як за кордоном сприймають Україну, залежить і рівень міжнародної підтримки.

Публічна дипломатія – це система заходів, за допомогою яких держава комунікує з громадськістю інших держав та впливає на формування суспільної думки населення інших країн для просування своїх національних інтересів і реалізації зовнішньополітичних цілей [3]. Інструменти публічної дипломатії дають змогу

значно розширити охоплення аудиторії, будувати нові партнерства, залучати представників неурядових організацій, бізнесу, аналітичних центрів, молоді, лідерів суспільної думки та ін.

Росія досить ефективно використовує інформаційні інструменти, щоб впливати на громадську думку європейських країн. Так, вона використовує публічні звинувачення та право вето проти держав, які голосують на підтримку України в ООН; значна кількість публікацій від проплачених Росією журналістів та авторів у міжнародних інформаційних агентствах; виступи відомих науковців, як професор міжнародних відносин Джон Міршаймер з Чикагського університету або Стівен Волт з Гарвардського університету; постійна презентація класичної російської культури. І на всі ці заходи Росія виділяє значні кошти. Україна поки не спромоглася досягти такої ж підтримки серед ділових кіл країн ЄС через є нестачу дипломатичних і фінансових ресурсів.

Публічна дипломатія є важливішим інструментом реалізації зовнішньої політики в сучасному світі. Вона дозволяє найбільш ефективно вирішувати завдання забезпечення національних інтересів та збереження національної ідентичності. В контексті україно-російського конфлікту слід відмітити позитивні результати публічної дипломатії, досягнення солідарності Заходу у підтримці України.

Список літератури

1. Полегкий О. Протидія кремлівській дезінформації в ЄС. *Центр публічної дипломатії*: [сайт]. URL: <http://publicdiplomacy.org.ua/?p=969>
2. Корсунський С. Інформаційна складова війни: як Росія намагається послабити підтримку Заходу. *Radiosvoboda*. – URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/informatsiy-na-viyna-rosiyskyu-vplyv/31811302.html> (дата звернення: 20.04.2022).
3. Стратегія публічної дипломатії міністерства закордонних справ України на 2021 – 2025 роки. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 24.03.2021)

УДК 327

Pikulyk O. B.
PhD in Economics,
Associate Professor of International Relations
and Regional Studies Department
Lesya Ukrainka Volyn National University

MILITARY DIPLOMACY IN THE CONTEXT OF THE NATIONAL SECURITY OF THE STATE

Military diplomacy plays an important role in ensuring the national security of the country, as it involves the cooperation of various states in the military sphere and the protection of the interests of their citizens by states through the collection of information. This is an official activity of the states, which is designed to facilitate the cooperation of the states in the military sphere.

Military diplomacy is a military-political means of implementing the state's foreign policy. It included a set of techniques and methods of achieving military-political goals, as

well as a system of relations between sovereign states at the military level. In broad understanding, military diplomacy is the activity of the military and civilian forces of the Ministry of Defense of the state, which has a non-combat (non-violent) character and is aimed at achieving the foreign political goals of the state. In the narrowest sense, military diplomacy means diplomatic activities of the Ministry of Defence units, pursuing interests of the state in the field of security policy [1].

The most common methods of military diplomacy in practice are:

- official and other (practical and friendly) visits and negotiations between representatives of the military sector and the military command;
- military conferences, meetings and congresses;
- preparation and conclusion of bilateral and multilateral agreements regulating various issues of military relations;
- participation in the activities of international organizations and their bodies;
- permanent representation of countries abroad, which is carried out by military attachés or military missions.

A military mission is an important unit of a diplomatic mission. A military attaché is a military officer attached to an embassy or diplomatic mission to study military issues arising in the process of interstate relations. The military attaché is the authorized representative of the military department of his country before the departments of the host country.

Military attachés began to be accredited at the embassies of leading European states from the 1830s. The international legal formalization of the military attaché institute took place in the 1860s [2].

The military attaché also performs intelligence functions. Their presence in the foreign diplomatic missions of each state is important in the context of ensuring national security. The availability of intelligence information, its analysis and proper processing is necessary for the protection of state sovereignty, territorial integrity and inviolability of the state [3]. Thus, military diplomacy, taking into account the current realities of the Russian-Ukrainian war, is one of the important bases for ensuring the national security of the state.

The collection and analysis of information about the armed forces and the security situation in the host state is carried out from open sources, in particular, through press releases or public speeches of statesmen and representatives of the armed forces, through media monitoring. Information is also obtained from private sources, for example, through interviews or consultations with members of the military-diplomatic corps, political and military representatives of the host state, or through observation of military exercises, visits to military units, etc. [1].

Promoting the strengthening of the state's defense capabilities by diplomatic means is one of the key tasks of the country's national security. In this context military diplomacy is an important mechanism of relations between sovereign states at the level of the armed forces, and a necessary basis for ensuring the country's national security.

List of references

1. Pajtinka E. Military Diplomacy and Its Present Functions. *International and national studies*. 2016. No 20. P. 179 – 194. URL: https://www.academia.edu/31964939/Military_Diplomacy_and_Its_Present_Functions. (Accessed 06 February 2023)

2. Біленчук П. Д., Кочетков В. М., Міщенко В. Б. Військовий аташе. *Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут*

енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. Т. 4. URL: <https://esu.com.ua/article-34473> (дата звернення: 03.02.2023).

3. Черинько І. Військовий аташат у складі закордонного дипломатичного представництва як інструмент зміцнення національної безпеки держави. Наукові записки. Вип 4 (60). URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/cherinko_viiskovyi.pdf (дата звернення: 06.02.2023)

УДК 32.019.51

Ситник О. І.

к.п.н., доцент,

доцент кафедри соціогуманітарних технологій,
Луцький національний технічний університет

МІФ В ПОЛІТИЧНІЙ ІДЕОЛОГІЇ

Поняття «ідеологія» як соціальний феномен виникла в ХІХ столітті і, насамперед, означало лише певну сукупність ідей. Такий підхід відображав реалії та риси, характерні для цього століття.

По-перше, феномен ідеології сформувався під впливом і участю європейської науки. Відповідно, ідеології претендували на наукову раціональність.

По-друге, поява ідеології була немислима без нового відчуття тотальності історичного процесу. Дане відчуття лягло в основу понять еволюції і прогресу.

По-третє, ідеологіям з самого початку була приписана чітка функція – здійснення взаємозв'язку між владою і народом. Цей взаємозв'язок здійснювався тільки там, де були присутні інститути представницького правління.

Четвертою характеристикою ідеології була денотативність, тобто співвідношення положень кожної ідеологічної доктрини з певними реально існуючими соціальними феноменами.

Таким чином, ідеології були науково-раціональними, тотально-історичними, денотативними.

У науковому плані неможливо обійти ідеологію, досліджуючи та узагальнюючи взаємодії на рівні суспільної свідомості, соціальних відносин і колективної поведінки. Разом з тим, саме ідеологія конкретизує основні ідеї, що використовуються для оцінки існуючої політичної системи та політичних відносин, для їх можливого вдосконалення чи суттєвих змін. За допомогою ідеології стає можливим об'єднання соціальних груп на підставі спільних політичних цінностей і переконань. Ідеологія є способом орієнтації в політичному середовищі. Водночас вона певним чином «уніфікує» свідомість, ідеї, а відтак суттєво впливає на спосіб життя і поведінку громадян.

Ідеологія лише як раціональна конструкція недостатня для успішної реалізації політики, досягнення політичних цілей. Потреба сучасної людини в цілісному і зрозумілому баченні світу породжує міф. Привабливість тієї чи іншої ідеї, ступінь її сприйняття суспільством прямо залежить від рівня її міфотворчості. Саме вона полегшує сприйняття закладених в ідеологію змістів за рахунок ірраціональності. Ідеологія є своєрідним результатом соціокультурної міфотворчості і її успіх значною мірою залежить від рівня цієї творчості.

Міф – це узагальнене осмислення дійсності, при якому уявлення, образ співпадають із самою дійсністю, причому міфологічне осмислення чогось не

потребує ніяких доказів та обґрунтувань фактами, навпаки, воно саме «зверху» дає пояснення суті та причин різноманітних явищ. Основне і по суті, єдине, що характерне для будь-якого міфу, це те, що він – доповідь, яка сприймалася за правду, якою б неправдоподібною вона не була. В такому випадку очевидна суть міфу як творчості: міф – це така творчість, при якій фантазія сприймалася за реальність.

Міф – це форма духовно-практичного освоєння дійсності, специфіка якої виявляється в перекодуванні свідомістю фактів реальності, в тому, що події і явища дійсності моделюються і зображуються в іншій, відмінній від реальності площині. В цьому плані процес міфотворення характеризується двома рисами: присутністю практичного аргументу і наявністю ілюзорного, уявного компонента. Міфу властиві такі риси, як всезагальність, загально визначеність, цільність і єдність всіх елементів, простота. Маючи такі характеристики міф з реального, суперечливого, складного, неоднозначного світу створює придатний для життя, єдиний, цілісний Всесвіт.

Сучасний міф локалізується в соціальній сфері, складність та специфіка якої при необхідності порятує та відтворює міфи і саме тут їх функціональні особливості проявляються найбільш вразно та значимо. Об'єктом соціального міфу є наявне соціальне буття в його цілісності, вся сукупність життєдіяльності індивідів, прагнення, надії, бажання соціальних суб'єктів. Як особливий соціокультурний феномен, соціальний міф характерний для всіх етапів розвитку суспільства, він постійно відтворюється масовою відомістю і є складником духовних універсалій різних історичних періодів.

Міф як генетична основа ідеології надзвичайно важливий для політики. Міфологічна реальність досить подібна до політичної. Важливою передумовою виокремлення різних ознак ідеології та міфології є виокремлення ними набору певних символів, а відтак створення символічного поля політики. Власне, ідеологія і міф самі є формами символізації політичного простору.

Ще одним сприятливим чинником для перемоги міфології над ідеологією за сучасних обставин стає розширення віртуального простору. З появою новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій цей процес набув нових ознак: віртуальне середовище виокремилось в структурі політичних комунікацій.

Міф актуалізує дещо призабутий жанр соціально-політичної утопії, що максимально зближує політичну міфологію і політичну ідеологію у пошуку оптимальних моделей політичного, а відтак соціального порядку. Оптимальна модель соціально-політичного порядку уможлиблювала б гармонійне поєднання цінностей різних поколінь, особистісних та суспільних інтересів. У такому значенні політична міфологія виступає, як засіб моделювання нового образу політичної реальності, який може втілитися в концептуальних положеннях нової політичної ідеології. Відродження міфу можна пояснити незадоволеною потребою сучасної людини в цілісному погляді на світ, особливостями кризової свідомості.

Особливість перехідних процесів в Україні полягає в тому, що досі немає ґрунтовно виробленої і послідовно здійсненої стратегії руху до якісно нового етапу суспільства. Реалістичний суспільний ідеал міг би дати могутній ідеологічний імпульс консолідації людей, які творять спільне майбутнє.

УДК 796.034.6

Овчаренко С. В.
к.фіз.вих., доцент, доцент кафедри спортивних ігор
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
Яковенко А. В.
к.фіз.вих., доцент, доцент кафедри спортивних ігор
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
Александров С. А.
студент кафедри спортивних ігор
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ ФУТБОЛІСТІВ НА ЕТАПІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Вступ. Основою ігрової діяльності та спеціальної фізичної підготовки футболістів є рівень розвитку швидкісно-силової підготовленості, який істотно впливає на ефективність виконання техніко-тактичних дій [1]. Аналіз тренувальної діяльності юних футболістів дозволив виявити потребу в корінному покращенні якості фізичної підготовки юних футболістів, пошуку та втіленні в практику більш ефективних організаційних форм, засобів та методів тренування [2, 3]. Ігрова діяльність футболіста залежить від рівня його фізичної підготовленості, яка є основою для прояву високої технічної майстерності [4, 5]. Вирішення проблеми щодо розвитку швидкісно-силових здібностей у юних футболістів, пошук відповідей на інші невирішені питання в перспективних дослідженнях виявив недостатність науково обґрунтованих методик вдосконалення швидкісно-силових якостей футболістів на етапі спеціалізованої-базової підготовки, що і зумовило актуальність даного дослідження.

Мета дослідження – підвищення рівня фізичної підготовленості футболістів в підготовчому періоді підготовки на етапі спеціалізованої базової підготовки на основі вдосконалення швидкісно-силових якостей.

Результати дослідження та їх обговорення. На початку експерименту в експериментальній і контрольній групах було проведено тестування з визначення рівня розвитку швидкісно-силових якостей юних футболістів з використанням наступних контрольних вправ (табл. 1).

Таблиця 1

Результати тестування швидкісно-силової підготовленості футболістів 16 – 17 років до експерименту

Показники	Групи спортсменів	КГ (n = 15)	ЕГ (n = 15)	P
		X+S	X+S	
1	Біг 30 м з ходу, с	4,11 + 0,02	4,12 + 0,03	≥ 0,05
2	Стрибок в довжину з місця, м	2,27 + 0,06	2,28 + 0,06	≥ 0,05
3	Потрійний стрибок, м	7,5 + 0,1	7,6 + 0,2	≥ 0,05
4	Стрибок вгору без змаху, см	22,1 + 0,13	21,7 + 0,17	≥ 0,05
5	Біг 60 м з ходу, с	8,1 + 0,1	8,2 + 0,1	≥ 0,05
6	Біг 60 м з низького старту, с	8,6 + 0,1	8,5 + 0,1	≥ 0,05
7	Стрибок вгору із змахом, см	31,1 + 0,13	31,3 + 0,23	≥ 0,05
8	Підтягування на поперечині, (кіл-сть)	15,6 + 0,4	15,9 + 0,5	≥ 0,05
9	Вкидання аути, м	14,7 + 0,31	14,5 + 0,3	≥ 0,05

Експериментальна методика вдосконалення швидкісно-силових здібностей планувалася за принципом комплексної спрямованості на етапі спеціалізованої базової підготовки. За розробленою методикою заняття в експериментальній групі проводилися два рази на тиждень інтервальним методом та методом колового тренування та на одному тренуванні – повторним методом. Інтервальний метод: – біг з чередуванням високої та малої інтенсивності (біг зі старту 30 м з м'ячем з подоланням опору та без). Пауза відпочинку між повтореннями задавалася тренером (30 – 120 с). Після подолання 30-метрового відрізка футболісти виконували технічні прийоми («слаломне» ведення м'яча, удари після обертання та повороту, при падінні). Також використовувалися різноманітні вправи з м'ячем та без м'яча: вправи з м'ячем – «квадрати» з різноманітними модифікаціями, передачі м'яча з послідовним ударом по воротах, гра в невеликих складах на обмеженій площадці. Колове тренування складалося з виконання шести вправ в різній варіації: вправи з веденням та кидками важкого м'яча; вправи з опором, заданим суперником; ведення з опором з виконанням завершального удару; вправи «біг зі спутаними ногами». Інтервал відпочинку складав 3 хв. Вправи виконувалися серіями (2 – 4 серії) та тривали від 3 – 10 хв. Результати повторних досліджень рівня фізичної та технічної підготовленості, швидкісно-силової підготовленості та результативності змагальної діяльності свідчать про ефективність запропонованої методики щодо вдосконалення швидкісно-силової підготовленості футболістів 16 – 17 років на етапі спеціалізованої базової підготовки (табл. 2).

Таблиця 2

Результати повторного тестування швидкісно-силової підготовленості футболістів 16 – 17 років після експерименту

Групи спортсменів	До і після експерименту	КГ (n = 15)	ЕГ (n = 15)	p	
		X+S	X+S		
Показники	Біг 30 м з ходу, с	до	4,11 + 0,02	4,12 + 0,03	≤ 0,05
		після	4,04 + 0,1	3,93 + 0,17*	
2	Стрибок в довжину з місця, м	до	2,27 + 0,06	2,28 + 0,06	≤ 0,05
		після	2,31 + 0,12	2,42 + 0,19*	
3	Потрійний стрибок, м	до	7,5 + 0,1	7,6 + 0,2	≤ 0,05
		після	7,6 + 0,1	8,2 + 0,1*	
4	Стрибок вгору без маху, см	до	22,1 + 0,13	21,7 + 0,17	≤ 0,05
		після	22,3 + 0,2	26,7 + 0,11*	
5	Біг 60 м з ходу, с	до	8,1 + 0,1	8,2 + 0,1	≥ 0,05
		після	8,0 + 0,1	7,8 + 0,1*	
6.	Біг 60 м з низького старту, с	до	8,6 + 0,1	8,5 + 0,1	≥ 0,05
		після	3412,1 + 15,1	3491,2 + 12,1*	
7	Стрибок вгору з махом, см	до	31,1 + 0,13	31,3 + 0,23	≥ 0,05
		після	32,6 + 0,11	38,3 + 0,13*	
8	Підтягування на поперечині, (кіл-сть)	до	15,6 + 0,4	15,9 + 0,5	≥ 0,05
		після	16,1 + 0,4	18,5 + 0,5*	
9	Вкидання ауту, м	до	14,7 + 0,31	14,5 + 0,3	≥ 0,05
		після	15,1 + 0,31	17,9 + 0,3*	

* - достовірна різниця при $p \leq 0,05$

Висновки. Запропонована методика щодо вдосконалення швидкісно-силової підготовленості футболістів планувалася за принципом комплексної спрямованості

занять у підготовчий період річної підготовки, який ділився на два етапи. Методика складалася з використання комплексів вправ на етапах підготовчого періоду і особливістю мала використання сукупності декількох методів спортивного тренування: інтервального, повторного, колового в тижневому мікроциклі. Позитивна динаміка показників футболістів експериментальної групи протягом експерименту у тестах, які характеризують рівень швидкісно-силової підготовленості, підтверджують ефективність запропонованої методики щодо вдосконалення швидкісно-силової підготовленості на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Список літератури

1. Митова Е. А., Матяш В. В. Совершенствование процесса технической подготовки футболистов на этапе предварительной базовой подготовки: Монография. Днепропетровск, 2015. 268 с.
2. Максименко І. Г. Теоретико-методичні основи багаторічної підготовки юних спортсменів у спортивних іграх (монографія). Луганськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. 352 с.
3. Овчаренко С. В., Матяш В. В., Яковенко А. В. Планування тренувального процесу футболістів в підготовчому періоді. Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-практичний журнал. Дніпропетровськ: ДДІФКіС, № 1. 2012. С. 166 – 169.
4. Овчаренко С., Митова О. Проблеми контролю у футболі в зв'язку з сучасними тенденціями його розвитку. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, 2017. № 3 (22). С. 371 – 378.
5. Костюкевич В. М., Врублевський Є. П., Вознюк Т. В. [та ін.]. Теоретико-методичні основи контролю у фізичному вихованні та спорті: [монографія]. Вінниця ТОВ «Планер», 2017. 191 с.

Тимофєєва І. К.
спеціаліст II категорії,
викладач фізичного виховання,
КЗВО «Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія» ЗОР,
педагогічний фаховий коледж

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ МОБІЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИХ ФІТНЕС ЗАСТОСУНКІВ

На часі виникають вагомі виклики, що значним чином впливають на рухову активність дітей та молоді та провокують психологічні розлади серед здобувачів освіти, які потребують корекції поведінки, а й іноді реабілітації. Постійне перебування в одному приміщенні, малорухливий або сидячий спосіб життя – те, що передбачає робота за комп'ютером або іншим гаджетом в період дистанційного навчання. Це може призвести до низки порушень функцій організму. Одним з найвпливовіших чинників на психічне і фізичне здоров'я може стати заняття фізичною культурою та спортом і підвищення рухової активності [1, с. 124].

Актуальними стають питання альтернативних занять фізичною культурою, які засоби можна використовувати в онлайн-режимі, чому надають перевагу здобувачі освіти. У процесі навчання у студентської молоді варто постійно виробляти навички здорового способу життя. Систематичні заняття фізичною культурою і спортом зберігають молодість, здоров'я, довголіття, яке супроводжується творчим трудовим підйомом [2, с. 13].

Фізичні вправи вважаються одним із немедикаментозних методів самозаспокоєння. Зараз кожному українцю, дорослому й дитині, необхідно подбати про своє здоров'я, щоб мати змогу й силу захищати країну та відновлювати її після перемоги. Допоможуть це зробити саме фітнес-додатки, що стали доступними будь-кому, хто має смартфон. Перевага цих засобів у зручності та ефективності. Вправи розраховані на домашнє виконання, а отже можна використовувати нестандартне обладнання у вигляді підручних предметів, як альтернатива спортивному інвентарю. Додатки дуже різноманітні, дають змогу обрати будь-який спосіб тренувань: йога, розтяжка, вправи на певні групи м'язів та інші. Щоб підібрати максимально ефективний комплекс вправ для себе необхідно вказати власні дані: вік, вага, зріст, бажаний ефект від занять. Це забезпечує спеціальний підбір вправ, що індивідуально розраховані за зазначеними показниками.

Одним з найпоширеніших мобільних застосунків для домашніх тренувань є додаток «BetterMe», що містить персоналізовані програми тренувань, розраховані на будь-який рівень фізичної підготовки. Тренування включають різні види фітнесу, танців, прогулянки, йогу, бокс, пілатес, біг тощо. Є окремі тренування для людей на візках, користувачів похилого віку, вагітних і дітей.

В основі тренування з застосунком «7 хвилин Табата» лежить принцип циклічних вправ високої інтенсивності, що тренує витривалість, разом з цим в людини покращується робота серцево-судинної системи, а нервова система менше піддається впливу стресів.

Застосунок «Down dog» стане незамінним помічником під час дистанційного навчання. Він містить велику кількість готових програм тренувань, а також детальну техніку кожної вправи. Окрім того, під час налаштувань можна обрати тривалість заняття, мету, голос та музику. Кожен раз користувач отримує нове заняття з йоги, з підібраними індивідуально вправами. Також є можливість виключити певні вправи з програми тренувань, якщо це необхідно.

Отже, програми фітнес-застосунків складені таким чином, щоб здобувачі освіти чітко дотримувалися інструкцій до виконання вправ, а обрана програма була орієнтована на плавне збільшення навантаження, за рахунок чого досягається прогрес. Необхідно підкреслити, що доступні та ефективні форми рухової активності особливо потрібні, з урахуванням негативних тенденцій у стані здоров'я молоді та умов постійних викликів сьогодення.

Список літератури

1. Пасічник В. Основні напрями розвитку фізичного виховання в сучасних школах Польщі. Молода спортивна наука України, 2009. т. 2. С. 122 – 126.
2. Фізичне виховання – дистанційна форма навчання: навч. -метод. посіб. / уклад: Согоконь О. А., Донець О. В., Гогоць В. Д.; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка – Полтава: Сімон, 2021. – 120 с.

З. Романенко І. О., Калачова В. В., Сумцов Д. В., Сук О. П. Дистанційне навчання. Основи, концепції, перспективи: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Харків: НТУ «ХП». 2010. С. 283.

Філіна В. А.

аспірантка кафедри фізичного виховання
та спортивного вдосконалення
Житомирського державного університету імені Івана Франка

РУХЛИВІ ІГРИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ-ДЗЮДОЇСТІВ

Гра – це один із основних видів діяльності учнів. Ігрові педагогічні технології включають в себе обширну групу методів і прийомів організації педагогічного процесу. Дзюдо – це унікальний вид спорту, який розвиває всі фізичні якості. Даним видом спорту можна займатися з раннього дитинства [1; 2]. Сучасний розвиток дзюдо характеризується посиленням конкуренції на міжнародній арені, зростанням вимог до техніко-тактичної підготовленості тощо. Використання рухливих ігор в навчально-тренувальному процесі з дзюдо сприяє швидкому засвоєнню складних фізичних та техніко-тактичних рухових дій, а також активізує пізнавальну та розумову діяльність учнів [3].

Традиційна практика техніко-тактичної підготовки дзюдоїстів спрямована на навчання прийомам. Не зважаючи на це, тренери часто не беруть до уваги важливість вивчення основних елементів техніко-тактичних дій: стійка, дистанції, переміщення, захвати, звільнення від захватів, маневрування тощо [2; 4]. Вирішити ці проблеми можна за допомогою ігрових технологій. На початковому етапі навчання, з метою формування основних понять з дзюдо, в процесі занять доцільно використовувати рухливі ігри та ігрові завдання. Варто відмітити, що рухливі ігри, які використовуються в тренувальному процесі учнів-дзюдоїстів, відносяться до двох груп: координаційні та кондиційні [2]. Всі дві групи ігор важливі в процесі підготовки учнів-дзюдоїстів. Кожна група має свою особливість та являється одним із засобів розвитку і виховання. Актуальність використання рухливих ігор в процесі підготовки учнів-дзюдоїстів обумовлена їх інтересом до бойових мистецтв, до осмислення мистецтва нападу та захисту тощо. В той же час, при організації та проведенні ігор та ігрових завдань тренери повинні керуватися наступними принципами: 1) відповідність використовуваних ігрових форм і засобів психофізичним особливостям учнів; 2) емоційність ігор і завдань; 3) цілісність і логічна послідовність ігрових засобів; 4) комплексний вплив на рухову сферу і інтелект учасників гри; 5) постановка і періодичність використання ігор і ігрових завдань; 6) публічність, визначеність цілей і завдань, єдність вимог; 7) висока культура організації та проведення ігор і завдань тощо.

В основній частині навчально-тренувального заняття рухливі ігри можуть вирішити одне з її основних завдань, яке спрямоване на розвиток фізичних якостей і здібностей. Тому ігри та ігрові завдання підбираються в залежності від поставленого в процесі тренування завдання. Якщо вирішується завдання розвитку сили, то потрібно включати ігри, пов'язані з короткочасними швидкісно-силовими

напругами, різноманітними формами подолання м'язового опору у безпосередньому зіткненні з ним: 1) перетягування, утримання, виштовхування, елементи боротьби та ін.; 2) з різними руховими операціями з досягнутими обтяженнями (біг або стрибки з вантажем, метання на дальність, піднімання спортивних снарядів потрібної ваги, різноманітні способи їх переміщення у просторі, передачі набивних м'ячів партнерам по команді тощо [1].

Для розвитку швидкості підбирають ігри, що вимагають миттєвих реакцій у відповідь на зорові, звукові, тактильні сигнали, вправи з раптовими зупинками, стрімкими ривками, миттєвими затримками, з бігом на короткі дистанції за найкоротший проміжок часу та іншими руховими діями, спрямованими на свідоме та цілеспрямоване випередження суперника [1; 2].

Для розвитку координаційних здібностей використовують ігри, що вимагають точної координації рухів та швидкого узгодження своїх дій з діями партнерів, фізичної вправності та тактичної спритності, вміння своєчасно та ефективно використовувати ті рідкісні сприятливі ситуації, які несподівані за умов безкомпромісного психофізичного суперництва.

Для розвитку витривалості застосовують ігри та ігрові завдання, пов'язані із свідомо великою витратою сил та енергії, з частими повторами рухових дій або з тривалою безперервною руховою діяльністю, обумовленою правилами [1]. Крім того, ігри та завдання ігрового типу використовують як навчальні засоби тієї чи іншої рухової дії. Включення рухливих ігор до навчально-тренувального процесу на різних етапах підготовки дозволить якісно покращити вивчення та вдосконалення прийомів дзюдо, тим самим підвищити результативність виконання техніко-тактичних дій під час змагальних поєдинків.

Список літератури

1. Гаращенко Л. Організація взаємодії зі студентами бакалавріату в процесі вивчення дисциплін професійного напрямку (обмін досвідом). Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка» / за ред. кол. М. Чепіль. Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. Випуск 3/35, 2016. С. 52 – 54.

2. Земська Н., Юринець Л. Вплив рухливих ігор на розвиток фізичних якостей дітей молодшого шкільного віку. Збірник тез матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку фізичної культури спорту і туризму в сучасному суспільстві» (27 листопада 2020 р., м. Івано-Франківськ). Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Електронне видання. Івано-Франківськ, 2020. С. 77 – 78.

3. Кравчук Т. М., Санжарова Н. М., Меньшов О. М. Вплив рухливих ігор на засвоєння акробатичних вправ юними гімнастами на етапі початкової підготовки. Технології збереження здоров'я, реабілітація і фізична терапія. Збірник статей XIII міжнародної наукової конференції, 26 – 27 листопада 2020 р. Харків. Торунь, 2020. С. 125 – 133.

УДК 352.075

Гончарук Н. Т.

доктор наук з державного управління,
професор, заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування,
Навчально-науковий інститут державного управління
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

РЕФОРМУВАННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Реформування служби в органах місцевого самоврядування є одним із основних напрямів здійснення адміністративної реформи та модернізації публічної служби в Україні. Адже від формування професійного кадрового складу органів місцевого самоврядування, професіоналізму, компетентності і результативності роботи їх посадових осіб, здатності ефективно працювати в умовах війни, поствоєнного періоду та цифрової трансформації економіки залежить вирішення надзвичайно складних і комплексних проблем на місцевому рівні, розвиток дієздатної громади, надання якісних публічних послуг громадянам та забезпечення гарантованих їм Конституцією прав і свобод.

Слід зазначити, що сьогодні в Україні в основному сформовано інститут служби в органах місцевого самоврядування, в цілому створено правову базу, яка регламентує його діяльність. Процес становлення якісно нового інституту служби в органах місцевого самоврядування у незалежній Україні розпочався з прийняттям 7 червня 2001 р. Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», відповідно до якого було встановлено правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування, особливості прийняття на службу в органи місцевого самоврядування та її проходження [4].

Аналіз нормативно-правових актів щодо реформування служби в органах місцевого самоврядування показав, що важливу роль у цьому процесі відіграла Концепція адміністративної реформи в Україні [3] яка, зокрема, була спрямована на формування та організацію на нових засадах служби в органах місцевого самоврядування; надання публічних послуг; створення сучасної системи підготовки та перепідготовки управлінських кадрів тощо. Визначені цією Концепцією [3] засади реформування служби в органах місцевого самоврядування були в подальшому покладені в основу низки стратегічних документів, серед яких Стратегія реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 року, Стратегія реформування державного управління України на 2022 – 2025 роки та ін. [6; 7;]. У зазначених вище Стратегіях було зазначено, що сучасний стан розвитку служби в органах місцевого самоврядування вимагає актуалізації і потребує суттєвого оновлення положень законодавства щодо її функціонування, а також гармонізації із законодавством з питань державної служби [6; 7].

Також слід зазначити, що сьогодні, в умовах війни, служба в органах місцевого самоврядування має свої особливості, оскільки застосовуються норми законодавчих актів, що регулюють діяльність посадових осіб місцевого самоврядування щодо функціонування служби в органах місцевого самоврядування у період дії воєнного стану.

Реформування служби в органах місцевого самоврядування та її гармонізація з міжнародними стандартами та нормами ЄС, Законом України «Про державну службу» [2], в перспективі має здійснюватися шляхом прийняття проекту Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» (реєстр. № 6504) [5], який має створити правові передумови щодо підвищення престижності служби в органах місцевого самоврядування; врегулювання статусу службовця органу місцевого самоврядування; новаціями якого є норми щодо політичної неупередженості службовців місцевого самоврядування; порядку вступу на службу в органи місцевого самоврядування, її проходження та припинення; закріплення вимоги до рівня професійної компетентності та щодо безперервного професійного розвитку службовців місцевого самоврядування; нової моделі класифікації та оплати праці службовців, їх соціального, правового захисту та притягнення до відповідальності тощо. Прийняття даного законопроекту, не дивлячись на воєнний стан, відповідає сучасним викликам та сприятиме реформуванню служби в органах місцевого самоврядування України, її наближенню до європейських принципів демократичного врядування.

Список літератури

1. Про державну службу: Закон України від 16 груд. 1993 р. № 3723-ХІІ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12/ed20120612/sps#Text> (дата звернення: 01.10.2022).
2. Про державну службу: Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. Ст. 43.
3. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22 лип. 1998 р. № 810/98 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text>
4. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 7 черв. 2001 р. № 2493. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>.
5. Про службу в органах місцевого самоврядування : проект Закону : реєстраційний номер 6504 від 5 січ. 2022 р. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73563.
6. Стратегія реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 року : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 берез. 2015 р. № 227-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2015-%D1%80#Text>.
7. Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 лип. 2021 р. № 831-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021>.

Іванов Є. В.

к.п.н., доцент кафедри публічної служби
та управління навчальними й соціальними закладами
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В умовах повномасштабної війни рф проти України, а також соціально-економічної і політичної кризи останніх років, дуже чітко стали помітні проблеми й недоліки української системи державної служби. В Україні вже давно існує потреба у реформуванні сфери державного впливу за рахунок якості державних інститутів.

Поліпшити ситуацію можуть давно вже назрілі реформи, у тому числі і реформа державної служби. При цьому, слід максимально ефективно використати відповідний досвід країн Європейського Союзу, але маємо значною мірою адаптувати його до сучасних українських реалій.

Не можна не погодитись з думкою Ольги Стафанішиною, Віцепрем'єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, яка зазначила, що професійна підготовка державних службовців є безумовним пріоритетом, без якого неможливі наступні кроки, пов'язані з членством України в ЄС [4].

На сьогодні у системі державної служби є проблеми, які перешкоджають реальній адаптації до умов європейського співтовариства і які потребують вирішення: відсутність чіткого законодавчого розмежування політичних та адміністративних функцій у системі державного управління; відсутність законодавчо закріплених критеріїв зарахування на посади державних службовців, які реалізують відповідні державно-владні повноваження; діяльність держслужбовців залишається недостатньо відкритою та прозорою; залишається низькою якість управлінських послуг, які надаються державними службовцями, відсутні чітко регламентовані процедури та національні стандарти надання послуг; недосконалою є система проходження державної служби, тобто система відбору, призначення на посади, просування у службовій діяльності. Внаслідок цих та інших факторів знижується ефективність державної служби, посилюється відчуження людини від держави, зростає неповага до державних органів [1].

Також на нашу думку Україні потрібні системні реформи, впроваджені на основі європейських принципів, насамперед конкурентоспроможна ринкова економіка, формування нової генерації фахівців у сфері державної служби, які б гідно представляли Україну в інституціях ЄС та разом з експертами держав-членів Євросоюзу формували політику ЄС.

Для посилення інституційної спроможності в сфері євроінтеграції необхідно: сформулювати вимоги до спеціалістів, що будуть залучені в перемовинах та формуванні політики, пов'язаної з членством України в ЄС; затвердити системну програму навчання, розвитку та підвищення професійного рівня державних службовців, закрити проблему «кадрового голоду» у сфері державної служби; створити власну-українську платформу для навчання спеціалістів у сфері публічної служби; необхідно створити умови, щоб увесь корпус публічних службовців отримав можливість вивчення або вдосконалення рівня англійської мови; відновлення конкурсного відбору посад на державну службу; мають бути чесні і прозорі умови оплати праці державних службовців на основі класифікації посад із визначенням грейдів [2].

Таким чином, головною метою реформування системи публічної служби в Україні має стати діяльність органів виконавчої влади, що направлена на розробку і впровадження нових правових засад, організаційних і процедурних складових системи державної служби та заходів, спрямованих на вдосконалення кадрового забезпечення державної служби, визначення конкретних заходів щодо подальшого реформування системи державної служби, їх виконавців і строків впровадження, зокрема з урахуванням реалізації кроків щодо наближення державної служби України до стандартів, властивих країнам-членам Європейського Союзу.

Список літератури

1. Панченко Б.С. Реформування державної служби в умовах євроінтеграції : веб-сайт. URL .: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/11585/1/zbir2-14-reform-zakonod_p28-29.pdf (дата звернення 28.11.2022).

2. Реформа державного управління : веб-сайт. URL : <https://par.in.ua/information/publications/139> (дата звернення 01.22.2022).
3. Угода про асоціацію : URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> (дата звернення 01.12.2022).
4. The Aspen Institute Kyiv. «Європейське майбутнє України» : веб-сайт. URL : <https://aspeninstitutekyiv.org/> (дата звернення 26.11.2022).

УДК 323:316.733:021.1

Краснобока Т. В.

кандидат філософських наук,
директор бібліотеки,

доцент кафедри права та публічного управління
Житомирський державний університет імені Івана Франка

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ БІБЛІОТЕКИ

Культура є фундаментальною основою державності, тому політика її формування та реалізації має бути пріоритетом. Через культуру ми не лише формуємо особистість, майбутнє покоління, а й власне позиціонування держави у світі, щоб чітко означити якою є Україна та її громадяни. Так, дійсно ми багатонаціональна держава, однак, у нас є цінності, зокрема, загальнолюдські, які об'єднують. Вони мають бути, на нашу, ядром культури держави.

Відповідно до Закону України «Про культуру», культура визнається одним з основних факторів самобутності Українського народу – громадян України всіх національностей. Серед пріоритетів державної політики у сфері культури виділяють: розвиток культури української нації, корінних народів та національних меншин України; актуалізацію ролі культури як системи цінностей, ресурсу для забезпечення сталого розвитку та консолідації суспільства; посилення освітнього, інноваційного та комунікаційного потенціалу культури; охорону культурної спадщини та культурних цінностей, збереження, відтворення та охорону традиційного характеру середовища; естетичне виховання громадян, передусім дітей та юнацтва; розвиток мистецької освіти, кадрове забезпечення сфери культури; автономію та самоврядування закладів культури та закладів освіти у сфері культури; розширення та модернізація культурної інфраструктури села; охорону, заохочення та підтримка культурного розмаїття як одного з найважливіших чинників сталого розвитку держави; економічну (фінансову), територіальну (фізичну), соціальну та інформаційну доступність якісних культурних послуг для кожного; створення, виробництво, тиражування, розповсюдження, демонстрування, споживання, популяризація, збереження та використання культурних благ; розвиток державно-приватного партнерства, залучення інвестицій у сферу культури; забезпечення проведення досліджень у сфері культури; підвищення престижності у суспільстві професій у сфері культури; розвиток креативних індустрій [1].

І саме бібліотеки мають стати базовими та провідними ретрансляторами державної політики у сфері культури. Вони вже давно не є сховищем для книг, однак їх потенціал, на нашу думку, не розкрито і не використовується в повній мірі. Хоча, варто зазначити, що покоління, яке народилося в незалежній Україні – це покоління, яке любить читати. Інше питання – це фінансування наповнення бібліотечних фондів якісним українським контентом. Книга досі залишається основою бібліотеки, навколо якої створюється базис культурного бібліотечного простору. Саме за наявності сучасної літератури, бібліотека стає місцем зустрічі читача з книгою,

спілкування читача з автором, місцем для обговорення та дискусій, місцем проведення мистецьких заходів, місцем реалізації культурних проєктів, місцем для наукових досліджень у сфері культури, і, нарешті, місцем творення сучасної культури. Це взаємопов'язаний ланцюг, до якого ще можна додати й інші послуги бібліотеки, зокрема, з питань освіти, самоосвіти, надання різноманітної інформації, створення цифрових хабів, тощо.

Таким чином, саме через бібліотечну мережу варто здійснювати реалізацію державної політики у сфері культури. Однак, потрібно розробити не лише стратегії її реалізації, а й систему фінансування та стимулювання як видавництва книг українською мовою, перекладу іноземної літератури українською мовою, так і наповнення фондів бібліотек контентом саме українською мовою. Це має стати стратегічним пріоритетом держави, задля збереження її цілісності та розбудови в майбутньому.

Список літератури

1. Про культуру: Закон України від 07.10.2022 № 2778-VI. Законодавство України : база даних / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 07.02.2023).

Чередниченко А. А.
аспірантка,

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Становлення України як демократичної, правової держави з соціально-орієнтованою ринковою економікою, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, наближення до європейських стандартів, цінностей та демократичних принципів врядування, Європейський вибір України та отримання нею 23 червня 2022 р., відповідно до рішення Європейської Ради, статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу, прагнення стати членом ЄС зумовлюють необхідність продовження процесів модернізації публічного управління, як в умовах війни, так і в поствоєнний період.

Сьогодні Україна виходить на фінішну пряму свого євроінтеграційного марафону, тривалість проходження якого залежатиме від швидкості та якості імплементації реформ в сфері публічного управління, що наблизять Україну до європейського адміністративного простору та європейських цінностей. Водночас для ЄС це знаменує зміну політики сусідства на політику розширення по відношенню до України. Отримання статусу кандидата на членство в ЄС – це важливий політичний сигнал для України та серйозний стимул для продовження вже розпочатих у сфері публічного управління реформ та модернізації публічного управління.

Україна має перетворитися на державу, яка творить інновації, здійснює своє національне покликання щодо внесення своїх духовних цінностей у сучасний світ та утвердження їх в процесі життєдіяльності. Війна увиразнила, загострила потребу компетентності органів центральної і місцевої виконавчої влади, військових і військово-цивільних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підвищення ефективності та якості публічної служби і публічного управління в цілому. Новою парадигмою публічного управління має стати утвердження духовних цінностей, ідеалів та смислів, що передбачає: пріоритет духовності при визначенні цілей

державної політики та публічного управління, дотримання етичної традиції українського народу та високих моральних критеріїв при здійсненні публічного управління, формуванні й реалізації державної політики; пріоритет народу щодо публічної влади. Подолання відчуження людини та суспільства від влади у сфері публічного управління передбачається шляхом рішучої боротьби з корупцією та проведення реформ, що спрямовані на широке застосування прямої демократії, посилення належного контролю громадськості за діяльністю органів публічної влади, вдосконалення виборчої системи, яка б ставила у рівні можливості всіх кандидатів і забезпечувала волевиявлення народу, формування ефективної виконавчої влади та місцевого самоврядування, функціонування незалежних і відповідальних засобів масової інформації [2].

У результаті дослідження динаміки цінностей, нами було сформульовано сім наступних головних трендів: нагальна необхідність сприяння позитивній ціннісній трансформації суспільства з боку державних організацій; перевага ситуативних цінностей над стратегічними; достатньо повільний життєвий цикл трансформації цінностей – нерівномірна чутливість до нього різних вікових груп; негативний вплив індивідуалізації на процеси, що мають бути керованими через публічне управління; позитивні тренди щодо поступової зміни ціннісних орієнтирів і наближення їх до європейських зразків; ризик непослідовності у дотриманні системи цінностей та сталості такої системи; нагальна необхідність сприяння позитивній ціннісній трансформації суспільства з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Враховуючи наведені вище тренди ціннісного розвитку суспільства, вважаємо за необхідне розробити Концепцію формування системи цінностей українського суспільства в умовах його трансформації та європеїзації, в якій має бути визначено напрями подальшого розвитку ціннісних орієнтацій українського суспільства та завдання органів публічної влади у цій сфері [1, с.90-92].

Сьогодні є серйозний запит суспільства та бізнес-спільноти на ті зміни, які сприятимуть наближенню України до повноцінного членства в ЄС та проведенню швидких і ефективних євроінтеграційних реформ. Україна отримала унікальний шанс провести швидку та всеохоплюючу трансформацію усіх сфер та модернізувати країну за підтримки міжнародних партнерів. Після завершення війни простір для інвестицій в Україну значно збільшиться, а безпека інвестицій гарантуватиметься європейським майбутнім. Враховуючи вітчизняний досвід, а також досвід успішних країн, які здійснили модернізацію в умовах нестійкого миру та високої мобілізаційної готовності суспільства, таких як Ізраїль, Південна Корея, пріоритетними напрямками мають бути: розвиток воєнно-промислового комплексу, машинобудування, будівельної галузі, переробки сільськогосподарської продукції, впровадження інноваційних та цифрових технологій, забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури.

Список літератури

1. Гончарук Наталія, Чередниченко Анастасія: Ціннісні виміри українського суспільства в період його трансформації // Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку територій та громад : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 4 березня 2022 р. / за заг. ред. І. А. Чикаренко; Т.В. Маматової. – Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2022. – 228 с. Авт. С. 90-92.

2. Нечипоренко М. Відродження після війни. Світовий досвід економічного успіху для України. Режим доступу: <https://thepage.ua/ua/news/yaki-varianti-vidnovlennya-ukrayini-ye-u-povoyennij-chas>.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ, ОСВІТИ, ТЕХНОЛОГІЙ ТА СУСПІЛЬСТВА**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
(частина 3)
м. Кременчук,
9 лютого 2023 р.**

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.
Технічний редактор: Нестеренко В. О.
Художній редактор: Михайленко К. В.
Коректор: Остаповець Н. М.
Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 09.02.2023 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,1
Гарнітура Times New Roman.
Наклад 500 примірників. Зам. № 20595

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364
від 07.01.2007 р., м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

